

Kvartalsrapport

KLP KONSERN
1. KVARTAL 2019

Innhold

KLP KONSERN

RAPPORT FØRSTE KVARTAL 2019	4
RESULTAT	9
BALANSE	10
EGENKAPITALOPPSTILLING	11
KONTANTSTRØMOPPSTILLING	12
NOTER TIL REGNSKAPET	13
— Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer	13
— Note 2 Segmentinformasjon	14
— Note 3 Premieinntekter for egen regning	18
— Note 4 Andre inntekter	18
— Note 5 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	18
— Note 6 Driftskostnader	19
— Note 7 Andre kostnader	19
— Note 8 Investerings eiendom	19
— Note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	20
— Note 10 Innlån	25
— Note 11 Virkelig verdi hierarki	27
— Note 12 Likviditetsrisiko	31
— Note 13 Renterisiko	33
— Note 14 Kredittrisiko	36
— Note 15 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	40
— Note 16 Annen kortsiktig gjeld	40
— Note 17 Kapitalkrav	41
— Note 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	42
— Note 19 Pensjonsforpliktelser	43
— Nøkkeltall - akkumulert	44

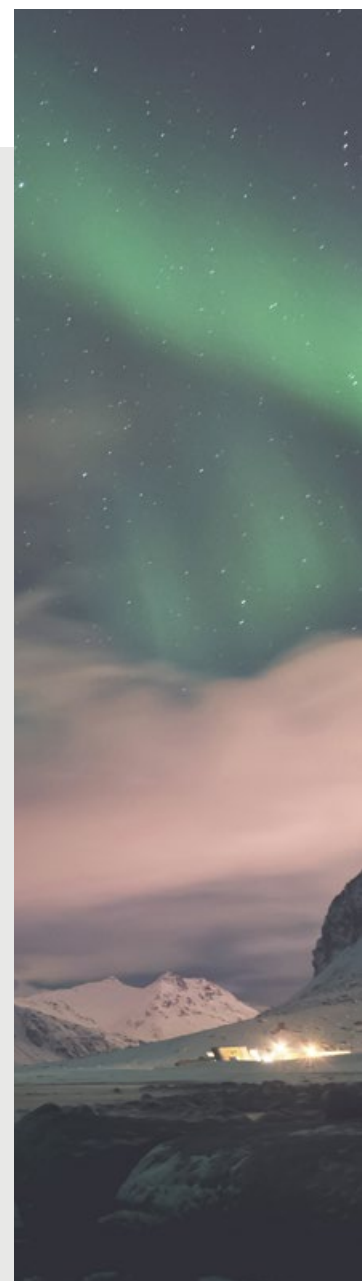
Innhold

BÆREKRAFTSREGNSKAP

BÆREKRAFTSREGNSKAP	47
NOTER TIL BÆREKRAFTSREGNSKAPET	49

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

KVARTALSREGNSKAP	54
RESULTATREGNSKAP	55
BALANSE	56
EGENKAPITALOPPSTILLING	58
KONTANTSTRØMOPPSTILLING	59
NOTER TIL REGNSKAPET	61
— Note 1 Regnskapsprinsipper og -estimer	61
— Note 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer	62
— Note 3 Premieinntekter for egen regning	62
— Note 4 Erstatninger	62
— Note 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader	62
— Note 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser	63
— Note 7 Virkelig verdi hierarki	69
— Note 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør	77
— Note 9 Forpliktelser	79
— Note 10 Kapitalkrav	80
— Note 11 Leieavtaler	81
— Note 12 Pensjonsforpliktelser	81

Rapport første kvartal 2019

SOLID RESULTAT I FØRSTE KVARTAL 2019

- KLP leverer et avkastningsresultat på 2,1 milliarder kroner etter første kvartal 2019
- Bokført avkastning ble 1,0 prosent, mens verdijustert resultat endte på 3,1 prosent
- Et godt aksjemarked bidro mest til resultatet i kvartalet

KLP – ET KUNDEEIET KONSERN

KLP-konsernet består av følgende foretak: Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og datterforetakene KLP Banken, KLP Skadeforsikring, KLP Kapital-forvaltning, KLP Bedriftspensjon, KLP Forsikringservice og KLP Eiendom.

Konsernet hadde ved utgangen av første kvartal 2019 en forvaltningskapital på 699,0 milliarder kroner, en økning på 23,5 milliarder kroner siden årsskiftet.

Konsernets totalresultat er på 609 millioner kroner (608)¹ per 31.03.2019.

Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap
Pensjonsordninger innenfor offentlig sektor tilbys og administreres av konsernets morselskap Kommunal Landspensjonskasse (KLP). Av KLPs forvaltningskapital på 573,9 milliarder kroner, er 524,1 knyttet til forsikringsforpliktelser i offentlig tjenestepensjon.

RESULTAT FØRSTE KVARTAL 2019

Avkastningsresultat

KLP har oppnådd et avkastningsresultat, avkastning ut over det foretaket har garantert til sine kunder, på 2,1 milliarder kroner (2,9) i første kvartal. Verdijustert resultat på kollektivporteføljen ble 3,1 prosent, mens bokført avkastning ble 1,0 prosent for første kvartal 2019.

Risikoresultat

Risikoresultatet var godt i første kvartal. Risikohendelsene i bestanden er innenfor forventninger gjennom kvartalet og resultatet utgjorde 207 (193) millioner kroner. Det legges opp til at halvparten av risikoresultatet avsettes til risikoutjevningfond, og resten tilbakeføres til kundenes premiefond.

Administrasjonsresultat

Foretakets administrasjonsresultat viser et overskudd på

48 millioner kroner (29) for første kvartal. Forsikringsrelaterte driftskostnader utgjør 267 millioner kroner (256) i første kvartal.

Samlet resultat

Samlet overskudd til foretaket er 617 millioner kroner (654) for første kvartal. Kunderesultatet er 2,2 milliarder kroner (3,0).

MILLIONER KRONER	Kunder	Selskap	Sum
Avkastningsresultat	2 109	48	2 157
Risikoresultat	104	103	207
Rentegarantipremie		207	207
Administrasjonsresultat		48	48
Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen og andre inntekter/kostnader i ikke-teknisk regnskap		402	402
Skatt		-146	-146
Andre resultatelementer		-45	-45
Resultat etter 1. kvartal 2019	2 213	617	2 829
Resultat etter 1. kvartal 2018	2 976	654	3 630

Finansiell soliditet og kapitalforhold

Forvaltningskapitalen i KLP har vokst med 15,1 milliarder kroner i første kvartal 2019 og utgjør 573,9 milliarder kroner. Premiereserven økte i samme periode med 3,6 milliarder kroner til 436,7 milliarder kroner.

Kursreguleringsfondet har i første kvartal økt med 10,9 milliarder kroner til 44,3 milliarder kroner.

Uten bruk av overgangsregler er foretakets solvenskapitaldekning (SCR) på 270 prosent. Ved å hensynta overgangsordningen for tekniske avsetninger blir kapitaldekningen 342 prosent. KLP har et mål om at kapitaldekningen skal ligge over 150 prosent uten bruk av overgangsregler. Soliditeten ligger godt over dette målet og bekrefter foretakets sterke soliditet.

¹ Tall i parentes angir verdi for tilsvarende periode i 2018

Nøkkeltall

PROSENT	Per 31.03.2019	Per 31.03.2018
Bokført avkastning *	1,0	1,2
Verdijustert avkastning *	3,1	-0,4
Verdijustert inkl. merverdier i hold-til-forfall og utlån *	3,5	-1,0
Kapitaldekning Solvens II	270	255
Kapitaldekning Solvens II med overgangsregler	342	319

* Avkastningstallene gjelder kollektivporteføljen

Premieinntekter

Premieinntektene eksklusive mottatt premiereserve ved tilflytting, utgjør 6,7 milliarder kroner (6,3) ved utgangen av kvartalet.

Erstatninger

Utbetalte pensjoner og andre erstatninger, eksklusive avgitt premiereserve ved fraflytting, er økt med 12,0 prosent siste tolv månedene og utgjorde 4,8 milliarder kroner (4,4) per 31.03.

FORVALTNING AV KOLLEKTIVPORTEFØLJEN

Eiendelene i kollektivporteføljen utgjorde 529,9 milliarder kroner (495,1) og var investert som vist nedenfor:

EIEDELER	Per 31.03.2019		Per 31.03.2018	
	Andel	Avkastning	Andel	Avkastning
Alle tall i prosent				
Aksjer	23,6 %	8,9 %	22,0 %	-3,5 %
Omløpsobligasjoner	18,1 %	3,0 %	19,0 %	-1,2 %
Anleggs-/HTF-obligasjoner	28,6 %	0,9 %	27,9 %	0,9 %
Utlån	12,1 %	0,6 %	11,5 %	0,5 %
Eiendom	12,1 %	1,3 %	12,3 %	1,0 %
Andre finansielle eiendeler	5,6 %	0,5 %	7,3 %	0,3 %

Aksjer

Samlet eksponering i aksjer og alternative investeringer, inkludert aksjederivater, var 23,6 prosent ved utgangen av første kvartal. Samlet avkastning for aksjer og alternative investeringer ble 8,9 prosent i kvartalet. KLPs globale aksjer hadde en avkastning på 11,3 prosent, mens den norske aksjeporteføljen fikk en avkastning på 8,5 prosent.

Omløpsobligasjoner og pengemarked

Omløpsobligasjoner utgjorde 18,1 prosent, mens pengemarkedsinstrumenter utgjorde 5,6 prosent av eiendelene i

kollektivporteføljen per 31.03. Både norske, europeiske og amerikanske tiårs statsrenter falt gjennom første kvartal. KLPs globale statsobligasjonsindeks oppnådde en valuta-sikret avkastning på 2,4 prosent i første kvartal, mens avkastningen på den norske statsobligasjonsindeksen var 0,9 prosent. De globale kredittmarginene falt gjennom kvartalet og bidro til at KLPs globale kredittobligasjonsindeks fikk en avkastning på 3,8 prosent i første kvartal.

Samlet oppnådde omløpsobligasjoner en avkastning på 3,0 prosent i første kvartal, mens pengemarkedsavkastningen var 0,5 prosent.

Anleggsobligasjoner

Investering i obligasjoner som anleggsobligasjoner utgjorde 28,6 prosent av kollektivporteføljen ved kvartalslutt. Ikke regnskapsførte merverdier i kollektivporteføljen utgjorde 5,5 milliarder kroner per 31.03. Porteføljen er godt diversifisert, og består av papirer utstedt av låntakere med høy kredittverdighet. Avkastningen målt til amortisert kost var 0,9 prosent i første kvartal.

Eiendom

Eiendomsinvesteringer, inkludert norske og internasjonale eiendomsfond, utgjorde 12,1 prosent av kollektivporteføljen. Eiendomsverdiene i kollektivporteføljen har steget med 176 millioner kroner i første kvartal som følge av valutasikring på utenlandske eiendommer. Kollektivporteføljens eiendomsinvesteringer oppnådde en avkastning på 1,3 prosent i første kvartal.

Utlån

Utlån i kollektivporteføljen utgjør 63,7 milliarder kroner. Dette er fordelt med 50,3 milliarder kroner i utlån til kommuner og deres virksomheter, 9,4 milliarder kroner i valutilån og 2,9 milliarder kroner i pantesikrede boliglån. Utlånsporteføljen er kjennetegnet av høy kvalitet, uten tap på kommunelån og meget beskjedne avsetninger til tap på boliglån. Ikke-regnskapsførte merverdier i utlånsporteføljen (fastrentelån) utgjorde 425 millioner kroner per 31.03. Avkastning for første kvartal var 0,6 prosent.

Avkastning på selskapsporteføljen

Selskapsporteføljen omfatter plassering av egenkapital og ansvarlige lån/fondsobligasjoner.

Selskapsporteføljen forvaltes med en langsiktig investeringshorisont med moderat risiko, og med en målsetting om stabil avkastning. Investeringene i selskapsporteføljen oppnådde en avkastning på 1,3 prosent i første kvartal.

Markedsforhold pensjon

KLP har en stabil underliggende vekst i premiereserven. Den pågående kommune- og regionreformen antas å ha kun en moderat effekt på KLPs kundemasse. Av de aktuelle kommune-sammenslåingene som finner sted 01.01.2020, berøres 14 kommuner/ fylkeskommuner av at en av partene har egen pensjonskasse. I dag har de fleste av landets kommuner og fylkeskommuner pensjonsordningen sin hos KLP.

I mars 2018 ble det inngått en avtale mellom Arbeids- og sosialdepartementet (ASD), LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter om tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor. Det er enighet om at alderspensjon utformes som en påslagsordning, der opptjening legges på toppen av folketrygden. 10. april 2019 kom stortingsproposisjon Prop 87L om Endringer i lov om Statens pensjonskasse, samordningsloven og enkelte andre lover (ny tjenstepensjon for ansatte i offentlig sektor). Proposisjonen bygger på avtalen mellom ASD og partene nevnt over, samt senere avtaler og høring. Proposisjonen behandles i Stortinget før sommeren. Endringene i pensjonsordningen for offentlig ansatte vil innføres fra og med 01.01.2020.

DATTERSELSKAPENES FORRETNINGSOMRÅDER

Privat tjenstepensjon

Konsernets salg og betjening av privat tjenstepensjon skjer i datterforetaket KLP Bedriftspensjon.

KLP Bedriftspensjon har 6,2 milliarder kroner i forvaltningskapital per 31.03.2019. Dette er en økning på 616 millioner kroner i kvartalet. Økningen er i hovedsak knyttet til tilflytting av pensjonskapitalbevis og vekst i foretakets innskuddspensjonsportefølje, som nå utgjør 4,0 milliarder kroner. I kvartalet har vi sett en positiv utvikling i aksjemarkedene. Dette har også påvirket utviklingen av innskuddspensjonsporteføljen. 102 nye bedriftskunder etablerte pensjonsavtale i foretaket i løpet av første kvartal, og det er tilflyttet 1 496 pensjonskapitalbevis fra andre livsforsikringsselskaper.

KLP Bedriftspensjon oppnådde en bokført avkastning på kollektivporteføljen på 0,8 prosent og en verdijustert avkastning på 1,1 prosent per første kvartal. Kundene med innskuddspensjon oppnådde en gjennomsnittlig avkastning på 7,4 prosent i samme periode.

Avkastningsresultatet ble 3,3 millioner kroner per 31.03, og kursreguleringsfondet var på 13 millioner kroner. KLP Bedriftspensjon har etter første kvartal 2019 et totalresultat på minus 1,4 millioner kroner, en bedring på 7 millioner kroner målt mot første kvartal 2018.

Avkastning kundemidler

KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Per 31.03.2019	Per 31.03.2018
Kollektivporteføljen		
Bokført avkastning	0,8 %	1,4 %
Verdijustert avkastning	1,1 %	0,4 %
Innskuddspensjon med investeringsvalg	7,4 %	-2,6 %
Profil KLP90	9,6 %	-2,7 %
Profil KLP70	7,8 %	-2,3 %
Profil KLP50	6,0 %	-2,1 %
Profil KLP30	4,2 %	-1,7 %
KLP Optimal Livsfase ¹	10,6 %	-4,2 %
KLP Nåtid	1,5 %	-0,4 %
KLP Kort Horisont	3,0 %	-1,1 %
KLP Lang Horisont	6,8 %	-2,8 %
KLP Framtid	10,5 %	-4,3 %
Profil KLPPM	0,4 %	0,3 %

¹ Avkastning for profil med 100 % aksjer

Skadeforsikring

Første kvartal viser et driftsresultat før skatt på 109,5 millioner kroner (-12,5). Hovedårsaken til det gode resultatet er god finansavkastning, lavere driftskostnader enn forventet og oppløsninger av tidligere års reserver.

Foretaket har som følge av anbudsavgjørelser i fjerde kvartal 2018 hatt en vekst ved inngangen av året. Bestandspremien var ved utgangen av første kvartal 1 503 millioner kroner. Innen enkelte områder er lønnsomheten svak og foretaket registrerer ved anbud at premiene nå er økende. Samtidig lyktes foretaket å oppnå høyere tilslag enn året før. Forfalt premie er således økt med 15,4 prosent, tilsvarende 111 millioner kroner, sammenlignet med samme tid i 2018. Det er fortsatt vekst i personmarkedet og høy medlemsandel blant personmarkedskundene.

Det har så langt i år ikke vært innrapportert skader over 10 millioner kroner, men ni skader i intervallet mellom 2 og 10 millioner kroner. Disse skadene utgjør samlet 44 millioner kroner.

Uviklingen av tidligere skadeårganger er fortsatt positiv, og det er hittil i år inntektsført med 48 millioner kroner, tilsvarende 2,7 prosent av reservene ved inngangen av året.

Nøkkeltall for foretaket:

PER FJERDE KVARTAL	Per 31.03.2019	Per 31.03.2018
Skadeprosent*	80,7	80,6
Kostnadsprosent*	18,7	21,1
Totalkostnadsprosent*	99,4	101,7

*for egen regning

Netto finansinntekt i første kvartal var 106,8 millioner kroner (-8), tilsvarende 2,5 prosent (-0,2). Både rente- og aksjeinvesteringene har hatt en god avkastning så langt i år. Aksjeporteføljen har hatt en avkastning på 12,6 prosent, mens foretakets investeringer i rentebærende fond hadde en avkastning på 2,0 prosent. Foretakets anleggsobligasjoner hadde en avkastning på 0,9 prosent. Avkastningen på eiendomsinvesteringene var 1,3 prosent.

Som følge av det positive resultatet er foretakets økonomiske stilling bedret, og solvensmargindekningen (SCR) økte fra 243 prosent per årsslutt 2018 til 246 prosent per utgangen av første kvartal.

Kapital- og fondsforvaltning

KLP Kapitalforvaltning utfører verdipapirforvaltningen i KLP-konsernet. Totalt ble det forvaltet 521 milliarder kroner ved utgangen av første kvartal, hvorav 71 milliarder kroner kommer fra eksterne kunder. Hoveddelen av midlene er forvaltet på vegne av KLP og datterforetak.

Netto nytegning i KLP-fondene var i første kvartal 2,6 milliarder kroner. Eksterne kunder hadde netto nytegning på 650 millioner kroner.

KLP Kapitalforvaltning hadde et resultat før skatt på minus 2 millioner kroner i første kvartal.

Bank

KLP Bankens formål er å tilby finansiering av boliglån og andre bankprodukter til medlemmene i KLPs pensjonsordninger (personmarked), og lån til kommuner, fylkeskommuner og selskaper som utfører offentlige oppgaver (offentlig marked). Utlånsvirksomheten finansieres med innskudd fra personer og bedrifter, innlån i verdipapirmarkedet og egenkapital. Banken forvalter også utlån finansiert av pensjonsmidler i KLP.

Per 31.03 hadde KLP Banken-konsernet 33,7 milliarder kroner (31,2) i utestående lån til kunder. Fordelingen mellom personmarked og offentlige lån var henholdsvis 17,0 og 16,7 milliarder kroner.

KLP Banken forvalter for KLP 2,9 milliarder kroner i boliglån og 60,7 milliarder kroner i lån til offentlige låntakere og annen virksomhet. Samlede boliglån i personmarkedet har økt med 325 millioner kroner (706) hittil i 2019. Forvaltede

boliglån for KLP er redusert med 66 millioner kroner samme periode.

Kredittkort inngår som en del av bankvirksomheten. Utestående trukket kreditt til personkunder utgjorde 64 millioner kroner (61) ved utgangen av første kvartal. 7 800 medlemmer er kredittkortkunder i banken.

Utlånsvolumet i offentlig marked på KLP Bankens balanse er redusert med 0,1 milliarder kroner hittil i år, etter en god vekst i forrige kvartal. Lån til offentlige låntakere som forvaltes for KLP har økt med 0,7 milliarder kroner i kvartalet. Forvaltede lån til utenlandske debitorer har i samme periode økt med 0,8 milliarder kroner.

Restanser og mislighold av boliglån er på et stabilt lavt nivå, men har økt noe sammenlignet med i fjor. Lån med mislighold over 90 dager utgjør nå 0,23 prosent av samlede boliglån (0,20). Det er i bankens regnskap ved kvartalslutt resultatført tap og tapsavsetninger på boliglån, kredittkort og debetkort med 1,9 millioner kroner (2,1). Det er ingen konstaterte tap knyttet til offentlig utlån.

KLP Banken-konsernets fremmedfinansiering består av innskudd og obligasjoner. Innskuddsveksten hittil i år er 0,4 milliarder kroner og samlede innskudd utgjør 11,0 milliarder kroner per 31.03. Av dette er 9,0 milliarder kroner innskudd fra personkunder og 2,0 milliarder kroner er innskudd fra kommuner og bedrifter. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer utgjorde 24,7 milliarder kroner ved kvartalslutt (23,3).

KLP Banken-konsern har ved utløpet av første kvartal et driftsresultat før skatt på 24,0 millioner kroner (23,7). Områdefordelt resultat før skatt viser 18,4 millioner kroner fra personmarkedet (14,1) og 5,6 millioner kroner fra offentlig marked (9,6).

SAMFUNNSANSVAR

KLPs investeringer i fornybar energi øker. Målet er nye 6 milliarder kroner hvert år. I ørkenen utenfor Aswan bygges nå et enormt solkraftanlegg, kalt Benban-komplekset. Norske Scatec Solar ASA er den største utbyggeren, og har KLP og Norfund med på investorlaget. Solparken er en del av egyptiske myndigheters plan for å øke energiproduksjonen og øke andelen fornybar energi i landet. Når Benban-komplekset står ferdig i løpet av 2019, vil det kunne levere hele 2 gigawatt med strøm og være større enn dagens største solanlegg i Kina.

Opptil 75-80 prosent av elektrisiteten i verden må være fornybar innen 2050 dersom man skal nå målet om en global temperaturstigning på under 1,5 grad. Fornybarsatsingen til KLP handler om å styre kapitalen til gode energiløsninger. Samarbeidet mellom KLP og Norfund er en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, hvor formålet er å bidra til FNs bærekraftsmål, i tillegg til å oppnå god avkastning på pensjon.

KLP og KLP-fondene har utelukket fire selskaper fra investeringene. Ett selskap har blitt utelukket for systematiske brudd på menneskerettighetene, tre andre selskaper har blitt utelukket på grunn av selskapets inntekter fra henholdsvis kullvirksomhet og tobakk. Totalt er 192 selskaper ekskludert for brudd på KLPs retningslinjer for ansvarlige investeringer.

Oslo ble i 2019 kåret til europeisk miljøhovedstad. KLP arrangerer i den forbindelse Kommunenes klimakonferanse den 12. juni. Mange kjente foredragsholdere er bekreftet, og vi har mottatt mange påmeldinger.

KLP Eiendom i Trondheim ferdigstilte bygget Lyngården, det første bygget i Trondheim bygget etter TEK17-forskriftene som angir myndighetenes krav til byggverk. Bygget er miljøsertifisert etter Europas ledende miljøsertifiseringsystemer (BREEAM), og har energiklasse A og passivhus-standard. Byggeprosjektet har hatt en kildesorteringsgrad på over 90 prosent.

KLP Banken har tilbudt grønne boliglån siden 2018. Nå er det også besluttet å lansere grønne lån innenfor offentlige utlån.

HMS-teamet til KLP har holdt en rekke foredrag og kurs med innlegg om aldring og livskvalitet i senkarrieren for ansatte i kommuner. I tillegg er det holdt kurs om temaer som forebygging av vold og trusler på arbeidsplassen.

FREMTIDSUTSIKTER OG HENDELSER ETTER KVARTALET

Det er ingen vesentlige markedshendelser etter kvartalsslutt.

Foretaket er finansielt robust og har god soliditet. Både tilleggsavsetninger og kursreguleringsfond er buffere som kan dekke opp for svingninger i avkastningen. Å bygge solide buffere i medgangstider er en viktig del av selskapets langsiktige strategi for en stabil forvaltning av kundenes midler.

Soliditeten er nå på et så godt nivå at foretaket på nytt kan begynne å senke prisene til fordel for sine kunder og eiere.

Oslo, 6. mai 2019

Styret i Kommunal Landspensjonskasse gjensidig forsikringselskap

Egil Johansen
Leder

Jenny Følling
Nestleder

Cathrine M. Lofthus

Karianne Melleby

Odd Haldgeir Larsen

Øivind Brevik

Susanne Torp-Hansen
Valgt av og blant de ansatte

Freddy Larsen
Valgt av og blant de ansatte

Resultat

KLP KONSERN

NOTE	MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018 -31.12.2018
3	Premieinntekter for egen regning	7 378	6 851	40 921
	Netto avkastning fra finansielle eiendeler	3 631	3 223	14 989
	Netto renteinntekter bank	66	65	249
	Realiserte og urealiserte gevinster og tap på finansielle instrumenter	19 037	-7 277	- 14 500
8	Netto inntekter fra investeringseiendommer	839	1 031	4 993
4	Andre inntekter	302	273	1 107
	Sum netto inntekter	31 255	4 166	47 760
	Erstatninger for egen regning	-5 297	-5 122	- 20 015
	Endring i forsikringsmessige avsetninger	-4 245	-3 509	- 28 096
5	Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	55	47	- 483
6	Driftskostnader	-454	-467	- 1 872
7	Andre kostnader	-279	-258	- 1 075
	Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	-6 339	2 249	4 022
	Sum kostnader	-16 558	-7 059	- 47 520
	Driftsresultat	14 696	-2 893	240
	Til(-) / fra(+) kursreguleringsfond i livsforsikring	-10 880	7 637	8 862
	Til(-) / fra(+) tilleggsavsetning og bufferavsetning i livsforsikring	0	0	- 2 792
	Midler tilført forsikringskundene i livsforsikring	-2 864	-3 864	- 3 469
	Resultat før skatt	953	880	2 840
	Skattekostnad ¹	-309	-277	- 125
	Resultat	644	604	2 715
19	Aktuarielle gevinster og tap på ytelsesbaserte pensjonsordninger			
	- ytelser til ansatte	-60	0	- 22
	Justering av forsikringsforpliktelsene	5	0	1
	Skatt på poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	14	0	5
	Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet	-41	0	- 16
	Revaluering eiendommer til bruk i egen virksomhet	8	6	222
8	Valutaomregning utenlandske datterselskaper	- 627	-800	- 238
	Justering av forsikringsforpliktelsene	627	800	238
	Skatt på poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet	-2	-1	- 56
	Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt	6	4	167
	Sum utvidet resultat	-35	4	150
	Totalresultat	609	608	2 866
	¹ Andelseieres andel av skattekostnad i konsoliderte verdipapirfond.	56	-37	- 229

Balanse

KLP KONSERN

NOTE	MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
	Utsatt skattefordel	63	64	65
	Andre immaterielle eiendeler	302	305	274
	Varige driftsmidler	1 898	1 709	1 900
	Investeringer i tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet	1 527	810	1 508
8,11	Investeringseiendom	67 257	62 819	67 570
9,14	Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	29 976	31 740	31 053
9,14	Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	143 727	123 301	141 549
9,11,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til virkelig verdi over resultat	833	970	855
9,14	Utlån kommuner, bedrifter og personkunder til amortisert kost	97 266	86 728	94 909
9,11,14	Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi over resultat	163 610	172 591	166 344
9,11	Egenkapitalinstrumenter til virkelig verdi over resultat	179 439	156 131	159 968
9,11,14	Finansielle derivater	1 648	2 643	944
9	Fordringer	4 124	3 577	2 213
9	Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	3 951	2 816	3 396
14	Kontanter og bankinnskudd	3 396	3 343	3 009
	SUM EIENDELER	699 017	649 547	675 558
	Innskutt egenkapital	14 545	13 111	14 554
	Opptjent egenkapital	19 912	17 047	19 303
	SUM EGENKAPITAL	34 457	30 158	33 857
9,10	Fondsobligasjonslån	1 685	1 527	1 662
9,10	Ansvarlig lån	5 950	5 936	6 029
19	Pensjonsforpliktelser	963	815	880
15	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	525 828	489 407	509 284
9,15	Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	3 951	2 816	3 396
	Premie-, erstatnings-, og sikkerhetsfondsavsetning i skadeforsikring	2 741	2 712	2 325
9,10	Utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	23 796	21 905	23 025
9,10	Gjeld til kredittinstitusjoner	2 975	7 086	2 794
9,10	Gjeld til og innskudd fra kunder	11 031	9 733	10 662
9,11	Finansielle derivater	1 536	1 523	6 809
	Utsatt skatt	1 216	2 042	1 083
16	Annen kortsiktig gjeld	7 723	6 683	6 053
	Andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	75 164	67 203	67 701
	SUM GJELD	664 561	619 388	641 701
	SUM EGENKAPITAL OG GJELD	699 017	649 547	675 558
	Betingede forpliktelser	20 001	15 280	20 532

Egenkapitaloppstilling

KLP KONSERN

2019 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2019	14 554	19 303	33 857
Resultat		644	644
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		-41	-41
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		6	6
Sum utvidet resultat		-35	-35
Sum totalresultat		609	609
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	-9		-9
Sum transaksjoner med eierne	-9		-9
Egenkapital 31.03.2019	14 545	19 912	34 457

2018 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2018	13 125	16 439	29 564
Resultat		604	604
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		0	0
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		4	4
Sum utvidet resultat		4	4
Sum totalresultat		608	608
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	- 14		- 14
Sum transaksjoner med eierne	- 14		- 14
Egenkapital 31.03.2018	13 111	17 047	30 158

2018 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2018	13 125	16 439	29 564
Resultat		2 715	2 715
Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet		- 16	- 16
Poster som senere vil bli omklassifisert til resultatet når særlige vilkår er oppfylt		167	167
Sum utvidet resultat		150	150
Sum totalresultat		2 866	2 866
Netto innbetalt egenkapitaltilskudd	1 429		1 429
Sum transaksjoner med eierne	1 429		1 429
Egenkapital 31.12.2018	14 554	19 303	33 857

Kontantstrømoppstilling

KLP KONSERN

MILLIONER KRONER	01.01.2019 -31.03.2019	01.01.2018 -31.12.2018	01.01.2018 -30.09.2018	01.01.2018 -30.06.2018	01.01.2018 -31.03.2018
Netto kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter	-5 649	-25 067	-14 692	-9 378	-8 888
Netto kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter ¹	-50	-39	-27	-23	-14
Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter ²	6 087	25 295	15 125	10 552	9 425
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	387	189	405	1 152	523
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	3 009	2 820	2 820	2 820	2 820
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	3 396	3 009	3 225	3 972	3 343

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitalinnskudd, opptak og nedbetaling av gjeld, samt innbetaling fra andelseiere i konsoliderte fond.

Noter til regnskapet

KLP KONSERN

NOTE 1 Regnskapsprinsipper og -estimater

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser konsernregnskapet og selskapsregnskapet til Kommunal Landspensjonskasse (KLP) for perioden 01.01.2019 – 31.03.2019. Regnskapet er ikke revidert.

Den delen av delårsrapporten som gjelder konsernregnskapet er utarbeidet i henhold til IAS 34 Delårsrapportering.

Konsernet tok i bruk regnskapsstandarden IFRS 16 Leiekontrakter 1. januar 2019. Implementeringen av IFRS 16 har ikke hatt vesentlig virkning på konsernets regnskap. Det henvises til årsrapporten for 2018 for nærmere informasjon.

Øvrige regnskapsprinsipper benyttet i denne delårsrapporten er konsistente med prinsippene benyttet i årsregnskapet for 2018, og det henvises til årsrapporten for nærmere beskrivelse av disse.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2018. Dette er tilgjengelig på klp.no.

REGNSKAPSESTIMATER

Ved utarbeidelse av delårsregnskapet har ledelsen utøvet skjønn og benyttet estimater og forutsetninger som påvirker regnskapstallene. Faktiske tall kan derfor avvike fra benyttede estimater.

NOTE 2 Segmentinformasjon

MILLIONER KRONER	Kollektiv pensjon offentlig			Kollektiv pensjon privat		
	01.01.2019-31.03.2019	01.01.2018-31.03.2018	01.01.2018-31.12.2018	01.01.2019-31.03.2019	01.01.2018-31.03.2018	01.01.2018-31.12.2018
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	6 680	6 296	38 633	361	248	1 041
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	25	37	94	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	15 955	-1 673	8 583	280	-66	-85
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	295	269	1 074	2	0	3
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	102	1	61	0	0	0
Sum inntekter	23 057	4 930	48 446	643	182	959
Erstatninger for egen regning	-5 022	-4 844	-18 847	-50	-40	-155
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	-3 621	-3 372	-27 343	-567	-138	-753
Kostnader innlån	55	47	-483	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-234	-242	-1 049	-16	-17	-64
Avskrivninger	-16	-19	-73	-1	-1	-3
Andre kostnader	-305	-256	-1 068	0	0	0
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-9 142	-8 687	-48 864	-634	-196	-975
Driftsresultat	13 915	-3 756	-419	8	-14	-16
Midler tilført forsikringskundene ²	-13 107	4 568	2 843	-9	5	-5
Resultat før skatt	808	812	2 425	-1	-8	-21
Skattekostnad	-136	-157	415	0	0	0
Resultat etter skatt	671	654	2 840	-1	-8	-21
Endring i utvidet resultat eksklusiv skatt	-55	0	-21	-1	0	0
Totalresultat	617	654	2 818	-1	-8	-21
Eiendeler	573 857	535 695	558 719	6 217	5 036	5 601
Gjeld	539 415	504 428	524 884	5 716	4 522	5 099

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Skadeforsikring			Bank		
	01.01.2019- 31.03.2019	01.01.2018- 31.03.2018	01.01.2018 -31.12.2018	01.01.2019- 31.03.2019	01.01.2018- 31.03.2018	01.01.2018 -31.12.2018
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	338	295	1 246	0	0	0
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	12	12	22	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	105	-7	74	61	63	236
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	0	0	1	4	4	17
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	0	0	0	15	14	58
Sum inntekter	455	300	1 343	80	82	311
Erstatninger for egen regning	-225	-238	-1 014	0	0	0
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	-57	1	1	0	0	0
Kostnader innlån	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-62	-76	-311	-54	-55	-211
Avskrivninger	-1	0	-2	-1	-1	-8
Andre kostnader	0	0	0	-3	-2	-8
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-346	-313	-1 326	-58	-58	-228
Driftsresultat	110	-13	18	22	24	83
Midler tilført forsikringskundene ²	0	0	0	0	0	0
Resultat før skatt	110	-13	18	22	24	83
Skattekostnad	-25	8	40	-5	-6	-19
Resultat etter skatt	85	-4	58	17	18	64
Endring i utvidet resultat eksklusiv skatt	-6	0	-1	-1	0	-2
Totalresultat	79	-4	56	16	18	62
Eiendeler	4 985	4 869	4 495	38 590	35 408	37 093
Gjeld	3 131	3 101	2 721	36 431	33 310	34 951

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Kapitalforvaltning			Øvrige		
	01.01.2019- 31.03.2019	01.01.2018- 31.03.2018	01.01.2018 -31.12.2018	01.01.2019- 31.03.2019	01.01.2018- 31.03.2018	01.01.2018 -31.12.2018
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	0	0	0	0	0	0
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	0	0	0	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	3	2	5	0	0	0
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	0	0	0	2	2	10
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	123	123	478	0	0	0
Sum inntekter	126	125	482	2	2	10
Erstatninger for egen regning	0	0	0	0	0	0
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	0	0	0	0	0	0
Kostnader innlån	0	0	0	0	0	0
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	-127	-126	-462	-3	-3	-12
Avskrivninger	-1	-1	-3	0	0	0
Andre kostnader	0	0	0	0	0	0
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond						
Sum kostnader	-128	-127	-466	-3	-3	-12
Driftsresultat	-2	-2	17	-1	-1	-2
Midler tilført forsikringskundene ²	0	0	0	0	0	0
Resultat før skatt	-2	-2	17	-1	-1	-2
Skattekostnad	-3	0	-3	0	0	1
Resultat etter skatt	-5	-2	14	-1	-1	-2
Endring i utvidet resultat eksklusiv skatt	-2	0	-2	0	0	0
Totalresultat	-7	-2	12	-1	-1	-2
Eiendeler	462	450	465	8	10	9
Gjeld	203	198	200	3	3	4

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

NOTE 2 Segmentinformasjon – forts.

MILLIONER KRONER	Elimineringer			Sum		
	01.01.2019-31.03.2019	01.01.2018-31.03.2018	01.01.2018-31.12.2018	01.01.2019-31.03.2019	01.01.2018-31.03.2018	01.01.2018-31.12.2018
Premieinntekter for egen regning fra eksterne kunder ¹	0	12	0	7 378	6 851	40 921
Premieinntekter for egen regning fra andre konsernselskaper	-38	-49	-117	0	0	0
Netto finansinntekter fra investeringer	7 170	-1 277	-3 081	23 574	-2 957	5 732
Øvrige inntekter fra eksterne kunder	0	-2	2	302	273	1 107
Øvrige inntekter fra andre konsernselskaper	-240	-138	-596	0	0	0
Sum inntekter	6 892	-1 455	-3 792	31 255	4 166	47 760
Erstatninger for egen regning	0	0	0	-5 297	-5 122	-20 015
Forsikringsmessige avsetninger for egen regning	0	0	0	-4 245	-3 509	-28 096
Kostnader innlån	0	0	0	55	47	-483
Driftskostnader eksklusive avskrivninger	63	101	360	-433	-419	-1 750
Avskrivninger	-1	-26	-33	-21	-48	-122
Andre kostnader	28	0	2	-279	-258	-1 075
Andelseiers verdiendring i konsoliderte verdipapirfond	-6 339	2 249	4 022	-6 339	2 249	4 022
Sum kostnader	-6 248	2 324	4 352	-16 558	-7 059	-47 520
Driftsresultat	644	869	559	14 696	-2 893	240
Midler tilført forsikringskundene ²	-627	-800	-238	-13 744	3 773	2 600
Resultat før skatt	17	69	321	953	880	2 840
Skattekostnad	-128	-124	-609	-297	-278	-175
Resultat etter skatt	-111	-54	-288	656	603	2 665
Endring i utvidet resultat eksklusiv skatt	18	6	228	-47	6	201
Totalresultat	-94	-49	-60	609	608	2 866
Eiendeler	74 898	68 078	69 175	699 017	649 547	675 558
Gjeld	79 661	73 826	73 843	664 561	619 388	641 701

¹ Premieinntekter omfatter premieinntekter for egen regning inkludert sparepremie og overført premiereserve fra andre selskaper.

² Midler tilført forsikringskundene inkluderer overføring til premiefond, avsetninger til kursreguleringsfond, avsetninger til tilleggsavsetninger og andre avsetninger av overskuddsmidler til forsikringskundene.

KLP konsernets virksomhet er inndelt i de seks områdene kollektiv pensjon offentlig, kollektiv pensjon privat, skadeforsikring, bank, kapitalforvaltning og øvrige. All virksomhet er rettet mot kunder i Norge.

KOLLEKTIV PENSJON OFFENTLIG

Kommunal Landspensjonskasse tilbyr kollektiv offentlig tjenstepensjon.

KOLLEKTIV PENSJON PRIVAT

KLP Bedriftspensjon AS tilbyr produkter til foretak innen både offentlig og privat sektor.

SKADEFORSIKRING

KLP Skadeforsikring AS tilbyr ting- og personskadeprodukter til arbeidsgivere innen offentlig og privat sektor. I tillegg tilbys et bredt spekter av standard forsikringsprodukter til personmarkedet.

BANK

KLPs bankvirksomhet omfatter selskapene KLP Bankholding AS og dets heleide datterselskaper: KLP Banken AS, KLP Kommunekreditt AS og KLP Boligkreditt AS. Bankvirksomheten omfatter tjenester som innskudd og utlån til personmarkedet, kredittkort, samt utlån med offentlig garanti.

KAPITALFORVALTNING

Kapitalforvaltning tilbys fra selskapet KLP Kapitalforvaltning AS. Selskapet tilbyr et bredt utvalg av verdipapirfond både til personkunder og institusjonelle kunder. Verdipapirforvaltningen har en samfunnsansvarlig profil.

ØVRIG

Øvrige segmenter består av KLP Forsikringsservice AS som tilbyr et bredt tjenestespekter til kommunale pensjonskasser.

NOTE 3 Premieinntekter for egen regning

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018- 31.12.2018
Forfalte premier, brutto	7 190	6 686	40 468
Avgitte gjenforsikringspremier	-13	41	-72
Overføring av premiereserve fra andre	202	124	524
Premieinntekter for egen regning	7 378	6 851	40 921

NOTE 4 Andre inntekter

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018- 31.12.2018
Tilskudd avtalefestet pensjon (AFP)	279	256	1 053
Øvrige inntekter	23	17	55
Sum andre inntekter	302	273	1 107

NOTE 5 Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018- 31.12.2018
ANSVARLIGE LÅN			
Rentekostnader ¹	-58	-59	-249
Verdiendringer	138	100	-46
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån	79	40	-295
FONDSOBLIGASJONSLÅN			
Rentekostnader	-16	-14	-61
Verdiendringer	-8	21	-127
Sum rentekostnad og verdiendring fondsobligasjonslån	-24	7	-188
Sum rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån	55	47	-483

¹ Rentekostnader inkluderer amortisering av underkurs.

Noten gir en spesifisering av linjen «Rentekostnad og verdiendring ansvarlige lån og fondsobligasjonslån» fordelt på rentekostnader og verdiendring i periodene angitt.

Verdiendringene kommer i stor grad av at lånene er denominert i utenlandsk valuta. Det ansvarlige lånet er denominert i euro, mens fondsobligasjonslånet er utstedt i japanske yen.

NOTE 6 Driftskostnader

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018- 31.12.2018
Personalkostnader	275	266	1 049
Avskrivninger og nedskrivninger	30	31	122
Andre driftskostnader	148	170	701
Sum driftskostnader	454	467	1 872

NOTE 7 Andre kostnader

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018- 31.12.2018
Kostnader avtalefestet pensjon (AFP)	279	256	1 053
Øvrige kostnader	-1	3	22
Sum andre kostnader	279	258	1 075

NOTE 8 Investerings eiendom

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018- 31.12.2018
Netto leieinntekter	723	677	3 081
Endring i virkelig verdi	116	-8	1 911
Gevinst ved salg	0	362	0
Netto inntekter fra investeringseiendom	839	1 031	4 993
Valutaomregning utenlandske datterselskaper (føres i utvidet resultat)	- 627	-800	-238
Netto inntekter fra investeringseiendom inkludert valutaomregning	212	232	4 754

MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Bokført verdi 01.01.	67 570	63 519	63 519
Verdiregulering inkl. valutaomregning	-511	-807	1 673
Netto tilgang	199	110	2 360
Øvrige endringer	0	-2	19
Bokført verdi 31.03./31.12.	67 257	62 819	67 570

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettings-tjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand. Dersom markedet for verdipapiret ikke er aktivt, eller verdipapiret ikke er notert på børs eller tilsvarende, benytter konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette virkelig verdi. Disse baseres bl.a. på informasjon om nylige gjennomførte transaksjoner på forretningsmessige vilkår, henvisning til omsetning av lignende instrumenter og prising ved hjelp av eksternt innhentede rentekurver og rentedifferansekurver. Estimatenes bygger i størst mulig grad på eksterne observerbare markedsdata, og i liten grad på selskaps-spesifikk informasjon.

For denne noten kan kategoriseringen av finansielle instrumenter deles opp i tre ulike nivåer; balanseklassifisering, regnskapsklassifisering og type instrument. Det er siste kategori, type instrument, hvor det gis informasjon på hvordan virkelig verdi er utledet.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST

Denne kategorien inkluderer:

- Investeringer som holdes til forfall
- Obligasjoner klassifisert som utlån og fordring
- Øvrige utlån og fordringer
- Ansvarlig lånekapital (forpliktelse)
- Annen utstedt gjeld (forpliktelse)

Finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi måles til amortisert kost ved bruk av effektiv rente metode. Internrenten fastsettes ved diskontering av kontraktsfestede kontantstrømmer over forventet løpetid. Kontantstrømmene inkluderer etableringsgebyrer og direkte transaksjonskostnader samt eventuell restverdi ved utløpet av forventet løpetid. Amortisert kost er nåverdien av disse kontantstrømmene neddiskontert med internrenten. I denne noten opplyses det forøvrig om virkelig verdi på de finansielle instrumentene som måles til amortisert kost.

FINANSIELLE INSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI

Denne kategorien inkluderer:

- Egenkapitalinstrumenter
- Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi
- Derivater (eiendeler og forpliktelser)
- Gjeld til kredittinstitusjoner (forpliktelse)

Nedenfor er det listet hvilke ulike typer finansielle instrumenter som faller inn under de ulike regnskapskategoriene og hvordan virkelig verdi blir beregnet.

**INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL
OBLIGASJONER KLASIFISERT SOM UTLÅN OG FORDRING
GJELDSINSTRUMENTER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI****a) Utenlandske rentepapirer**

Utenlandske rentepapirer prises i hovedregel på bakgrunn av priser innhentet fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom flere ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Følgende kilder benyttes:

- Barclays Capital Indices
- Bloomberg
- Reuters

Barclays Capital Indices har førsteprioritet (de dekker henholdsvis utenlandsk stat og utenlandsk kreditt). Deretter benyttes Bloomberg med bakgrunn i Bloombergs priskilde Business Valuator Accredited in Litigation (BVAL). BVAL inneholder verifiserte priser fra Bloomberg. Sisteprioritet er Reuters.

b) Norske rentepapirer - stat

Til prising av norske statsobligasjoner benyttes Bloomberg som kilde. Det er Oslo Børs som leverer prisen (via Bloomberg). Kursene sammenlignes med kursene fra Reuters for å avdekke eventuelle feil.

c) Norske rentepapirer – annet enn stat

Norske rentepapirer unntatt stat prises hovedsakelig direkte på kurser fra Nordic Bond Pricing. De papirene som ikke inngår hos Nordic Bond Pricing, prises teoretisk. Teoretisk pris skal baseres på antatt nåverdi ved salg av posisjonen. Diskontering gjøres ved å benytte en nullkuponkurve. Nullkuponkurven oppjusteres med en kredittspread som skal hensynta obligasjonens risiko. Kredittspreaden beregnes ut fra en spreadkurve hvor obligasjonens durasjon hensyntas. Nordic Bond Pricing er hovedkilde for spreadkurver. Disse leverer selskaps-spesifikke kurver og kurver for norske sparebanker, kommuner og kraft. Sparebanker har ulike spreadkurver basert på forvaltningskapital.

For selskaper hvor Nordic Bond Pricing ikke leverer spreadkurver, benyttes spreadkurver fra tre norske banker. Når spreadkurver er tilgjengelig fra flere av disse bankene, benyttes et likevektet gjennomsnitt.

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.**d) Rentepapirer utstedt av utenlandske foretak, men denominert i kroner**

Virkelig verdi beregnes etter samme hovedprinsippene som for norske rentepapirer beskrevet ovenfor.

e) Fordringer på kredittinstitusjoner

Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

f) Utlån til kommuner og foretak med kommunal garanti

Fordringene verdsettes ved hjelp av en verdsettelsesmodell som benytter relevante kredittpåslagsjusteringer innhentet i markedet. For garanterte utlån beregnes virkelig verdi som neddiskontert kontantstrøm basert på samme rentekurve som direktelånene, men kredittmarginen er justert til markedsnivå for aktuell kombinasjon av garantistkategori og garantiform. Garantisten er enten stat, fylkeskommune, kommune eller bank.

g) Lån med sikkerhet i pant

Prinsippene for beregning av virkelig verdi avhenger av hvorvidt utlånene har rentebinding eller ikke. Virkelig verdi av utlån med rentebinding beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente inklusive en relevant risikomargin på balansedagen. Virkelig verdi av utlån uten rentebinding anses tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med endring i markedsrentene.

EGENKAPITALINSTRUMENTER**h) Aksjer (noterte)**

Likvide aksjer verdsettes som hovedregel på basis av priser levert fra indeksleverandør. Samtidig sammenlignes priser mellom ulike kilder for å fange opp eventuelle feil.

Følgende kilder benyttes for norske aksjer:

- Oslo Børs (primærkilde)
- Morgan Stanley Capital International(MSCI)/Reuters
- Bloomberg

Følgende kilder benyttes for utenlandske aksjer:

- Morgan Stanley Capital International (MSCI) (primærkilde)
- Reuters
- Bloomberg

i) Aksjer (unoterte)

Konsernet benytter, så langt det lar seg gjøre, bransjeanbefalingene til Verdipapirfondenes forening. Dette innebærer i hovedtrekk følgende:

Sist omsatt kurs har hovedprioritet. Dersom sist omsatt kurs ligger utenfor salg-/kjøpskursen i markedet, justeres pris deretter. Det vil si at hvis sist omsatt er under salgskurs, justeres pris opp til salgskursen. Hvis den er over kjøpskurs

justeres den ned til kjøpskursen. Dersom prisbildet anses som utdatert justeres prisen etter en markedsindeks. Selskapet har valgt Oslo Børs sin small cap indeks (OSESX) som en tilnærming for unoterte aksjer.

For aksjer hvor svært lite informasjon foreligger foretas en skjønnsmessig vurdering. Med dette menes enten en fundamental analyse av selskapet, eller en meglervurdering.

j) Private Equity

Investeringer i Private Equity gjøres gjennom fond. Fondenes virkelige verdi skal baseres på rapporterte markedsverdier, som følger av International Private Equity and Venture Capital Valuation Guidelines ('IPEV Guidelines'). Disse retningslinjene fastsettes av European Venture Capital Association (EVCA) og baserer seg på prinsippet om tilnærmet markedsvurdering av selskapene. Virkelig verdi er beregnet ut ifra fondenes rapporterte markedsverdi justert for inn- og utbetalinger i perioden mellom siste rapporterte markedsverdi fra fondet og perioden det rapporteres på for konsernet. Direkteinvesteringer i Private Equity behandles analogt med omløpsaksjer, men verdsettelse kan være daglig, kvartalsvis eller årlig. I de tilfeller der har vært mulig å få informasjon om hva ko-investeringer prises til i fondene, legges dette til grunn i verdsettelsen. Øvrige direkteinvesteringer er vedsatt til kostpris, rapporterte markedsverdier fra selskap eller omsatt pris der det foreligger.

DERIVATER**k) Futures/FRA/IRF**

Alle futureskontrakter til konsernet handles på børs. Bloomberg benyttes som priskilde. Det innhentes også priser fra en annen kilde som kontroll på at prisene fra Bloomberg er korrekte. Reuters fungerer som sekundærkilde.

l) Opsjoner

Bloomberg benyttes som kilde for prising av opsjoner som handles på børs. Reuters er sekundærkilde.

m) Renteswaper

Renteswaper verdsettes i en modell som hensyntar observerbare markedsdata som rentekurver og relevant kredittpåslag.

n) FX-swaper

FX-swaper med forfall på ett år eller mindre prises på kurver som er bygget opp fra FX swap-punkter hentet fra Reuters. For FX-swaper over ett år vurderes markedet relativt lite likvid og det skal benyttes basisjusterte swappkurver.

GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER**o) Plasseringer hos kredittinstitusjoner og deposits**

Plasseringer hos kredittinstitusjoner er innskudd med kort løpetid. Virkelig verdi beregnes ved å neddiskontere kontraktsfestede kontantstrømmer med markedsrente

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

inklusive en relevant risikomargin på balansedagen.
Deposits prises på swapkurver.

**ANSVARLIG LÅNEKAPITAL, ANNEN UTSTEDT GJELD
OG INNSKUDD FRA KUNDER****p) Virkelig verdi av ansvarlige lån**

For lån notert på børs hvor det anses å være et aktivt marked brukes den observerbare prisen som virkelig verdi. For øvrige lån som ikke er en del av et aktivt marked fastsettes virkelig verdi ut i fra en intern verdsettelsesmodell basert på observerbare data.

q) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjonslån

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

r) Utstedte obligasjoner med fortrinnsrett

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

s) Innskudd fra kunder

Alle innskudd er uten rentebinding. Virkelig verdi av disse anses som tilnærmet lik bokført verdi da kontraktsbetingelsene løpende endres i takt med markedsrenten.

Tabellen under gir en nærmere spesifikasjon av innholdet i de ulike klassene av eiendeler og forpliktelser.

MILLIONER KRONER	31.03.2019		31.03.2018		31.12.2018	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER SOM HOLDES TIL FORFALL - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske hold til forfall obligasjoner	6 301	6 856	7 384	7 998	7 258	7 747
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	23 675	24 796	24 355	25 170	23 795	24 380
Sum gjeldsinstrumenter som holdes til forfall	29 976	31 652	31 740	33 168	31 053	32 127
GJELDSINSTRUMENTER KLASIFISERT SOM LÅN OG FORDRINGER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Norske obligasjonslån	44 586	46 805	38 401	40 477	45 414	47 228
Utenlandske obligasjonslån	99 108	103 428	84 080	87 524	96 106	98 645
Norske sertifikater	0	0	789	789	0	0
Andre fordringer	33	33	31	31	29	29
Sum gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer	143 727	150 266	123 301	128 822	141 549	145 902
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	833	833	970	970	855	855
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	833	833	970	970	855	855

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

MILLIONER KRONER	31.03.2019		31.03.2018		31.12.2018	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
UTLÅN KOMMUNER, BEDRIFTER OG PERSONKUNDER - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Utlån med sikkerhet i pant	19 930	19 939	18 316	18 322	19 674	19 680
Lån til kommunal sektor eller foretak med kommunal garanti	67 861	68 354	60 817	61 272	67 150	67 495
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	9 408	9 436	7 531	7 576	8 016	8 049
Utlån kredittkort	66	66	64	64	69	69
Sum utlån kommuner, bedrifter og personkunder	97 266	97 796	86 728	87 234	94 909	95 293
GJELDSINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Norske obligasjoner	58 868	58 868	58 477	58 477	58 737	58 737
Norske sertifikater	7 778	7 778	10 074	10 074	7 521	7 521
Utenlandske obligasjoner	86 156	86 156	83 832	83 832	85 580	85 580
Plassering hos kredittinstitusjoner	10 809	10 809	20 208	20 208	14 507	14 507
Sum gjeldsinstrumenter	163 610	163 610	172 591	172 591	166 344	166 344
EGENKAPITALINSTRUMENTER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Aksjer	165 958	165 958	144 281	144 281	146 865	146 865
Aksjefond	12 485	12 485	10 854	10 854	12 199	12 199
Eiendomsfond	44	44	116	116	45	45
Alternative investeringer	952	952	879	879	858	858
Sum egenkapitalinstrumenter	179 439	179 440	156 131	156 131	159 968	159 968
FORDRINGER						
Fordringer i forbindelse med direkte forretninger	1 543	1 543	1 204	1 204	1 123	1 123
Fordringer i forbindelse med gjenforsikringsforretninger	38	38	109	109	63	63
Gjenforsikringsandel av brutto erstatningsavsetning	40	40	52	52	0	0
Fordringer ved verdipapirhandel	1 967	1 967	1 464	1 464	603	603
Fordskuddsbetalt husleie tilknyttet eiendomsvirksomheten	166	166	234	234	166	166
Andre fordringer	369	369	513	513	258	258
Sum lån og fordringer øvrige inkl. fordringer på forsikringstakere	4 124	4 124	3 577	3 577	2 213	2 213

NOTE 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

MILLIONER KRONER	31.03.2019		31.03.2018		31.12.2018	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL AMORTISERT KOST						
Fondsobligasjonslån	1 685	1 685	1 527	1 397	1 662	1 332
Ansvarlige lån	5 950	6 433	5 936	6 607	6 029	6 302
Gjeld til kredittinstitusjoner	859	859	1 436	1 436	1 015	1 015
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	23 796	24 097	21 905	21 910	23 025	23 179
Gjeld til og innskudd fra kunder	11 031	11 031	9 733	9 733	10 662	10 662
Sum finansiell gjeld	43 322	44 106	40 538	41 084	42 392	42 489
FINANSIELL GJELD - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATET						
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 116	2 116	5 649	5 649	1 779	1 779
Sum finansiell gjeld	2 116	2 116	5 649	5 649	1 779	1 779
Eiendeler i innskuddsbasert livsforsikring	3 951	3 951	2 816	2 816	3 396	3 396
Avsetninger i innskuddsbasert livsforsikring	3 951	3 951	2 816	2 816	3 396	3 396

MILLIONER KRONER	31.03.2019		31.03.2018		31.12.2018	
	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser	Eiendeler	Forpliktelser
FINANSIELLE DERIVATER - REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI						
Valutateterminer	787	1 125	1 854	1 030	133	6 107
Renteswaper	181	411	269	489	155	702
Rente- og valutaswaper	680	0	520	0	657	0
Akseopsjon	0	0	0	3	0	0
Sum finansielle derivater	1 648	1 536	2 643	1 523	944	6 809

NOTE 10 Innlån

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
TIDSBEGRENSET ANSVARLIG LÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	5 163	EUR	Fast ¹	2045	5 950	5 936	6 029
Sum ansvarlige lån	5 163				5 950	5 936	6 029
FONDSOBLIGASJONSLÅN							
Kommunal Landspensjonskasse	984	JPY	Fast ²	2034	1 685	1 527	1 662
Sum fondsobligasjonslån	984				1 685	1 527	1 662
UTSTEDTE OBLIGASJONSLÅN MED FORTRINNSRETT							
KLP Kommunekreditt AS	0	NOK	Flytende	2018	0	884	0
KLP Kommunekreditt AS	1 021	NOK	Flytende	2019	1 022	3 634	1 172
KLP Kommunekreditt AS	2 301	NOK	Flytende	2020	2 311	2 508	3 314
KLP Kommunekreditt AS	750	NOK	Fast	2020	760	760	752
KLP Kommunekreditt AS	4 000	NOK	Flytende	2021	4 015	4 011	4 014
KLP Kommunekreditt AS	600	NOK	Fast	2021	605	605	602
KLP Kommunekreditt AS	4 000	NOK	Flytende	2022	4 006	3 856	4 007
KLP Kommunekreditt AS	4 000	NOK	Flytende	2023	4 009	0	2 506
KLP Kommunekreditt AS	500	NOK	Fast	2027	511	511	508
KLP Boligkreditt AS	408	NOK	Flytende	2019	408	600	408
KLP Boligkreditt AS	2 000	NOK	Flytende	2020	2 008	2 006	2 007
KLP Boligkreditt AS	2 500	NOK	Flytende	2021	2 506	2 505	2 506
KLP Boligkreditt AS	1 600	NOK	Flytende	2023	1 601	0	1 201
Annet					34	25	30
Sum utstedte obligasjonslån med fortrinnsrett	23 680				23 796	21 905	23 025

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP Bank konsernet. De angitte selskapene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

¹ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2025.

² Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

³ Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

NOTE 10 Innlån– forts.

MILLIONER KRONER	Pålydende i NOK	Valuta	Rente	Forfall	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER							
KLP Banken AS	0	NOK	Fast	2018	0	204	0
KLP Banken AS	0	NOK	Flytende	2018	0	418	0
KLP Banken AS	408	NOK	Flytende	2019	408	814	614
KLP Banken AS	200	NOK	Flytende	2020	201	0	201
KLP Banken AS	200	NOK	Flytende	2022	200	0	200
KLP Banken AS	50	NOK	Flytende	2024	50	0	0
KLP Fond	0	NOK	Fast	2018	0	1 049	0
KLP Fond	510	NOK	Fast	2019	510	0	509
KLP Fond	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2018	0	1 937	0
KLP Fond	861	NOK/EUR/USD	Flytende	2019	861	0	621
Kommunal Landspensjonskasse	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2018	0	2 660	0
Kommunal Landspensjonskasse	745	NOK/EUR/USD	Flytende	2019	745	0	650
KLP Banken AS	0	NOK/EUR/USD	Flytende	2018	0	4	0
Annet					0	0	0
Sum gjeld til kredittinstitusjoner	2 974				2 975	7 086	2 794
GJELD TIL OG INNSKUDD KUNDER ³							
Privat	8 993	NOK			8 993	7 746	8 716
Næring	2 007	NOK			2 007	1 961	1 914
Utlandet	31	NOK			31	26	32
Sum gjeld til og innskudd fra kunder.	11 031				11 031	9 733	10 662
Sum innlån	43 832				45 438	46 187	44 172

Noten viser finansiell gjeld konsernet har ved periodeslutt, hvor mesteparten er finansiering til KLP Bank konsernet.

De angitte selskapene er utstedere av den finansielle gjelden som er beskrevet. Innskudd hører inn under KLP Banken AS.

¹ Lånet har et renteendringstidspunkt i 2025.

² Lånet har et renteendringstidspunkt i 2034.

³ Det er ikke kontraktfestet forfall på innskudd.

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki

31.03.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	67 257	67 257
Tomter	0	0	935	935
Eiendomsfond	0	0	2 919	2 919
Bygg	0	0	63 403	63 403
Utlån til virkelig verdi	0	833	0	833
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	44 807	108 012	0	152 820
Sertifikater	5 230	2 548	0	7 778
Obligasjoner	25 703	105 464	0	131 168
Obligasjonsfond	13 874	0	0	13 874
Utlån og fordringer	8 996	1 795	0	10 791
Aksjer og andeler	160 977	5 372	13 091	179 439
Aksjer	159 063	4 375	2 519	165 958
Aksjefond	1 914	0	66	1 979
Eiendomsfond	0	44	0	44
Spesialfond	0	952	0	952
Private Equity	0	0	10 506	10 506
Finansielle derivater	0	1 648	0	1 648
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	214 780	117 660	80 348	412 788
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	1 536	0	1 536
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	1 606	510	0	2 116
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	1 606	2 047	0	3 652

¹ Linjen «Gjeld til kredittinstitusjoner» i balansen inneholder forpliktelser målt til virkelig verdi og amortisert kost. Denne linjen er derfor ikke avstembar mot balansen. Forpliktelsene som måles til amortisert kost utgjør 859 millioner kroner per 31.03.2019

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	62 819	62 819
Tomter	0	0	833	833
Eiendomsfond	0	0	2 600	2 600
Bygg	0	0	59 385	59 385
Utlån til virkelig verdi	0	970	0	970
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	44 700	107 726	0	152 426
Sertifikater	7 731	2 343	0	10 074
Obligasjoner	23 689	105 384	0	129 073
Obligasjonsfond	13 279	0	0	13 279
Utlån og fordringer	17 247	2 918	0	20 165
Aksjer og andeler	140 699	4 733	10 699	156 131
Aksjer	138 875	3 737	1 669	144 281
Aksjefond	1 824	0	66	1 890
Eiendomsfond	0	116	0	116
Spesialfond	0	879	0	879
Private Equity	0	0	8 965	8 965
Finansielle derivater	0	2 643	0	2 643
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	202 646	118 990	73 518	395 155
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	1 523	0	1 523
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	4 601	1 049	0	5 649
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	4 601	2 572	0	7 172

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Investeringseiendom	0	0	67 570	67 570
Tomter	0	0	903	903
Eiendomsfond	0	0	2 887	2 887
Bygg	0	0	63 780	63 780
Utlån til virkelig verdi	0	855	0	855
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	44 655	107 176	0	151 830
Sertifikater	5 222	2 298	0	7 521
Obligasjoner	26 193	104 877	0	131 070
Obligasjonsfond	13 240	0	0	13 240
Utlån og fordringer	12 747	1 766	0	14 514
Aksjer og andeler	143 025	3 957	12 986	159 968
Aksjer	141 269	3 054	2 542	146 865
Aksjefond	1 756	0	61	1 816
Eiendomsfond	0	45	0	45
Spesialfond	0	858	0	858
Private Equity	0	0	10 383	10 383
Finansielle derivater	0	944	0	944
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	200 427	114 699	80 556	395 681

FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	6 809	0	6 809
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	1 270	509	0	1 779
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	1 270	7 317	0	8 588

ENDRINGER I NIVÅ 3, INVESTERINGSEIENDOM	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
Inngående balanse 01.01.	67 570	63 519	63 519
Solgt/avgang som følge av reklass	-51	0	-452
Tilgang som følge av kjøp og aktivering	250	110	2 831
Urealiserte endringer	-511	-807	1 673
Øvrige endringer	0	-2	0
Utgående balanse 31.03	67 257	62 819	67 570
Realisert gevinst/tap	0	362	363

ENDRINGER I NIVÅ 3, VERDIPAPIRER	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
Inngående balanse 01.01.	12 986	10 438	10 438
Solgt	-539	-439	-2 414
Kjøpt	570	358	2 607
Urealiserte endringer	74	343	2 356
Utgående balanse 31.03.	13 091	10 699	12 986
Realisert gevinst / tap	0	230	1 279
Sum nivå 3 per 31.03.	80 348	73 518	80 556

NOTE 11 Virkelig verdi hierarki – forts.

Urealiserte endringer og realisert gevinst/tap reflekteres på linjen «Netto verdiendringer på finansielle instrumenter» i konsernresultatet.

Tabellene «Endringene i nivå 3» viser endringer i nivå 3 klassifiserte papirer i perioden angitt.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

NIVÅ 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

NIVÅ 2:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra observerbare markedsdata. Dette inkluderer priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens og derfor ikke anses som omsatt i et aktivt marked, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner.

NIVÅ 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes i markeder ansett som inaktive. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos konsernet er blant annet unoterte aksjer og Private Equity.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9. For beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

For eiendeler som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort noen sensitivitetsanalyse. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. Alt av investeringsiendom inngår forøvrig i nivå 3. En endring i variablene til prisingen er vurdert som lite signifikant for verdipapirene. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5% gi en endring på 4 017 millioner kroner per 31.03.2019 på de eiendelene som ligger i nivå 3.

Eiendeler i innskuddsbasert livforsikring er ikke inkludert i tabellen. Eiendeler i innskuddsbasert livforsikring har 3 951 millioner kroner i finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi, alt i nivå 1. Per 31.03.2019 vil de 3 951 millioner kronene inngå med 2668 millioner i aksjer og andeler i nivå 1, 1 278 millioner kroner i gjeldsinstrumenter til virkelig verdi i nivå 1 og det resterende er utlån og fordringer i nivå 1.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan anses å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det forøvrig utgangspunkt i verdien ved periodeslutt.

I 1. kvartal er det flyttet aksjer for 184 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1 og 1 078 millioner kroner fra nivå 1 til 2. Dette skyldes endring i likviditet. Det ble også flyttet aksjer for 48 millioner kroner fra nivå 3 til nivå 2, da tidligere unoterte aksjer ble klassifisert som "OTC" (Over the counter) -aksjer, og 10 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 3 da tidligere noterte aksjer ble unotert.

NOTE 12 Likviditetsrisiko

Tabellen nedenfor spesifiserer selskapets finansielle forpliktelser klassifisert etter forfallsstruktur. Beløpene i tabellen er udiskonterte kontraktsmessige kontantsstrømmer.

31.03.2019 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	493	986	6 048	0	7 528
Fondsobligasjonslån ¹	0	125	251	314	1 439	2 129
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	11 031	0	0	0	0	11 031
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 387	22 819	612	0	24 818
Gjeld til kredittinstitusjoner	765	419	466	0	0	1 649
Finansielle derivater	1 112	768	30	-93	-257	1 560
Leverandørgjeld	94	0	0	0	0	94
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	20 123	0	0	0	0	20 123
Sum	33 125	3 192	24 551	6 881	1 182	68 931

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 100 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 19,4 millioner kroner, derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 109 millioner kroner og derivater med forfall mellom 1 år og 5 år øker med 0,3 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 68 528 millioner kroner.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	492	985	6 286	0	7 763
Fondsobligasjonslån ¹	0	114	229	286	1 412	2 041
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	9 733	0	0	0	0	9 733
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	779	21 375	626	0	22 780
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 516	497	536	0	0	2 549
Finansielle derivater	1 061	1 264	236	-60	-186	2 314
Leverandørgjeld	70	0	0	0	0	70
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	15 280	0	0	0	0	15 280
Sum	27 661	3 147	23 360	7 137	1 226	62 530

¹ Noe av den ansvarlige lånekapitalen er evigvarende. Beregnede kontantstrømmer er frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt.

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 103 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 6 millioner kroner, derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 61 millioner kroner og derivater med forfall mellom 1 til 5 år øker med 0,4 millioner kroner. Total reell likviditetsrisiko for konsernet er 63 026 millioner kroner.

NOTE 12 Likviditetsrisiko – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER	Innen 1 mnd.	1-12 mnd.	1-5 år	5-10 år	Over 10 år	Sum
Ansvarlige lån ¹	0	252	1 010	6 444	0	7 706
Fondsobligasjonslån ¹	0	63	252	315	1 520	2 151
Gjeld til og innskudd fra kunder (uten bestemt forfall)	10 662	0	0	0	0	10 662
Utstedt obligasjonslån med fortrinnsrett	0	1 547	21 844	616	0	24 006
Gjeld til kredittinstitusjoner	1 930	540	412	0	0	2 882
Finansielle derivater	5 291	4 231	313	-96	-295	9 445
Leverandørgjeld	50	0	0	0	0	50
Betingede forpliktelser (uten bestemt forfall)	20 532	0	0	0	0	20 532
Sum	38 465	6 634	23 832	7 279	1 226	77 435

Hensyntar man ikke-kontrollerende eierinteresser, reduseres derivater med forfall innen en måned med 330 millioner kroner, gjeld til kredittinstitusjoner innen en mnd. reduseres med 1 176 millioner kroner, derivater med forfall innen 1 til 12 måneder reduseres med 860 millioner kroner og derivater med forfall mellom 1 og 5 år øker med 0,3 millioner kroner. Total reel likviditetsrisiko for konsernet er 75 070 millioner kroner.

¹ Noe av den ansvarlige lånekapitalen er evigvarende. Beregnede kontantstrømmer er frem til forventet forfall ved rentereguleringstidspunkt.

Tabellen viser de samlede finansielle forpliktelsene konsernet har på rentebetalinger og innbetaling av hovedstol, basert på forfall. KLP Banken konsern innehar den største delen av de finansielle forpliktelsene i konsernet.

Med likviditetsrisiko menes risikoen for at konsernet ikke skal klare å innfri de finansielle forpliktelsene som det har. Risikoen for at konsernet ikke skal ha tilstrekkelig likviditet til å dekke kortsiktig gjeld og løpende drift er svært liten ettersom en stor del av eiendelene er likvide. Konsernet har betydelige midler investert i pengemarked, obligasjoner og aksjer som kan selges ved likviditetsbehov. Konsernets likviditetsstrategi innebærer at det til enhver tid skal ha tilstrekkelige likvide midler til å møte konsernets forpliktelser ved forfall, uten at det påløper kostnader av betydning knyttet til å frigjøre midler.

Aktivasammensetningen i konsernets porteføljer skal være tilstrekkelig likvid til å kunne dekke annet likviditetsbehov som kan oppstå. KLP Kapitalforvaltning AS forvalter likviditeten. Det er etablert interne rammer for størrelsen på likviditetsbeholdningen. Konsernets enhet for risikostyring overvåker og rapporterer utviklingen i likviditetsbeholdningen fortløpende. Konsernstyret fastsetter årlig en kapitalforvaltnings- og likviditetsstrategi for konsernet. Likviditetsstrategien inneholder blant annet rammer, ansvarsforhold, risikomål og beredskapsplan for likviditetsstyringen.

De største forpliktelsene i konsernet er forsikringsrelaterte og gjelder i all vesentlighet pensjonsforpliktelser. Disse forpliktelsene er fullfunderte og likviditetsstyringen håndteres på tilsvarende vis som øvrige forpliktelser.

NOTE 13 Renterisiko

31.03.2019 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2019 - 31.03.2019	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1	-1	14	45	-276	-2	-219	-218
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	0	0	0
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-52	-45	-1 427	-1 972	-1 902	80	-5 318	-4 715
Rentefondsandeler	-918	0	0	0	0	0	-918	-918
Utlån og fordringer	-1	-1	0	0	0	31	29	24
Utlån	0	0	0	0	0	165	165	165
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	8	8	8
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	22	22	22
Sum eiendeler	-970	-48	-1 413	-1 927	-2 177	306	-6 230	-5 631
FORPLIKTELSER								
Innskudd	0	0	0	0	0	-27	-27	-27
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-62	-62	-62
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	1	-1	62	3	0	3	69	67
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	54	90	0	144	144
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-5	-5	-5
Sum forpliktelser	1	-1	62	57	90	-91	118	117
Sum før skatt	-968	-48	-1 351	-1 870	-2 088	214	-6 112	-5 514
Sum etter skatt	-726	-36	-1 013	-1 403	-1 566	161	-4 584	-4 135

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

NOTE 13 Renterisiko – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2018 - 31.03.2018	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	2	-5	21	169	-329	-1	-143	-138
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	1	1	1
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-52	-66	-1 293	-2 027	-1 730	91	-5 077	-4 464
Rentefondsandeler	-774	0	0	0	0	0	-774	-774
Utlån og fordringer	-1	-1	0	0	0	41	39	32
Utlån	0	0	0	0	0	350	350	350
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	8	8	8
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	10	10	10
Sum eiendeler	-825	-72	-1 272	-1 858	-2 059	501	-5 585	-4 975
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-24	-24	-24
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	1	0	0	0	-58	-58	-58
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-2	3	53	9	2	6	70	71
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	53	78	0	131	131
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-12	-12	-12
Sum forpliktelser	-2	3	53	62	80	-89	108	108
Sum før skatt	-827	-69	-1 219	-1 796	-1 979	412	-5 478	-4 867
Sum etter skatt	-620	-52	-915	-1 347	-1 484	309	-4 108	-3 650

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

NOTE 13 Renterisiko – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER								
	Inntil 3 mnd.	Fra 3 mnd. til 12 mnd.	Fra 1 år til 5 år	Fra 5 år til 10 år	Over 10 år	Endring i kontantstrøm 01.01.2018 -31.12.2018	Sum	Sum justert for ikke- kontrollerende eierinteresser
EIENDELER								
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	3	6	-1	84	-290	-4	-202	-207
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	0	0	0	0	0	1	1	1
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	-50	-55	-1 439	-1 904	-1 718	346	-4 819	-4 276
Rentefondsandeler	-831	0	0	0	0	0	-831	-831
Utlån og fordringer	-1	-1	0	0	0	145	143	117
Utlån	0	0	0	0	0	630	630	630
Kontanter og innskudd	0	0	0	0	0	30	30	30
Betingede forpliktelser ¹	0	0	0	0	0	101	101	101
Sum eiendeler	-880	-50	-1 440	-1 820	-2 007	1 249	-4 947	-4 435
FORPLIKTELSE								
Innskudd	0	0	0	0	0	-107	-107	-107
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	0	0	0	0	0	-240	-240	-240
Finansielle derivater klassifisert som gjeld	-1	3	69	29	0	19	119	119
Fondsobligasjon og ansvarlige lån	0	0	0	54	89	0	143	143
Gjeld til kredittinstitusjoner	0	0	0	0	0	-38	-38	-38
Sum forpliktelser	-1	3	69	84	89	-366	-122	-122
Sum før skatt	-881	-47	-1 371	-1 736	-1 918	883	-5 069	-4 557
Sum etter skatt	-661	-35	-1 028	-1 302	-1 439	662	-3 802	-3 418

¹ Betingede forpliktelser er i denne sammenheng aksepterte, ikke utbetalte utlån.

Noten viser resultateffekten ved en økning i markedsrenten på én prosent, for virkelig verdi risiko og flytende rente risiko.

Endring i virkelig verdi (virkelig verdi risiko) vises i de fem første kolonnene, sortert etter forfallstidspunkt på papirene, og er beregnet ved endring i virkelig verdi på rentebærende instrumenter hvis renten hadde vært en prosent høyere ved periodeslutt. Kolonnen «Endring i kontantstrøm» (flytende rente risiko) viser endringen i kontantstrømmer hvis renten hadde vært en prosent høyere gjennom perioden det rapporteres på. Summen av disse reflekterer den samlede resultat-effekten som scenarioet ved en prosents høyere rente hadde gitt konsernet i perioden det rapporteres på. Virkelig verdi risiko gjelder fastrente papirer hvor markedsverdien på papiret svinger i motsatt takt av markedsrenten. Flytende rente risiko gjelder papirer som har flytende rente, hvor markedsverdien holder seg stabil, men hvor endring i markedsrente gir utslag i endrede løpende inntekter.

Rentepapirer, med følgende egenskaper og klassifiseringer, faller inn under noten; verdipapirer til virkelig verdi over

resultatet (flytende og faste rentebetingelser), investeringer som holdes til forfall (kun de med flytende rentebetingelser) og lån og fordringer (kun de med flytende rentebetingelser). Konsernet har ingen rentepapirer klassifisert som tilgjengelig for salg.

Konsernets investeringer i reteinstrumenter med fast rente, som regnskapsføres til amortisert kost, gir ingen endring i resultatregnskapet ved endring av markedsrente. Tilsvarende gjelder for utstedt gjeld med fast rente regnskapsført til amortisert kost.

Forsikringskontrakter med avkastningsgaranti endrer ikke regnskapsmessig verdi selv om rentenivået endres. Endring i rentenivå har heller ingen innvirkning på den garanterte avkastningen, men vil ha betydning for den oppnådde avkastning som skal dekke avkastningsgarantien. Det skyldes at forsikringsmidlene delvis investeres i gjeldsinstrumenter hvor kontantstrømmene skal bidra til å dekke avkastningsgarantien.

NOTE 14 Kredittisiko

31.03.2019 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 099	0	30	0	0	0	1 847	29 976	29 976
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	120 273	0	1 151	325	0	0	21 978	143 727	143 727
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	107 307	979	3 433	15 654	0	0	12 935	140 307	127 240
Rentefond	0	0	0	0	0	0	13 874	13 874	13 240
Utlån og fordringer	9 585	0	0	1 205	0	0	0	10 790	8 722
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	1 648	0	0	0	0	0	0	1 648	1 545
Kontanter og innskudd	3 336	0	0	60	0	0	0	3 396	3 396
Utlån	0	0	68 421	0	17 860	2 088	9 730	98 099	98 099
Sum	270 247	979	73 036	17 245	17 860	2 088	60 364	441 818	425 946

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER					
	AAA	AA	A	BBB	Sum Invest- ment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 702	3 733	8 608	3 056	28 099
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	20 913	19 902	58 858	20 599	120 273
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	40 436	9 471	26 408	30 991	107 307
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	3 843	5 742	0	9 585
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	473	1 175	0	1 648
Kontanter og innskudd	0	199	3 137	0	3 336
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	74 050	37 622	103 928	54 647	270 247

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

NOTE 14 Kredittisiko – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	29 499	0	30	0	0	0	2 210	31 740	31 740
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	99 787	0	862	0	0	0	22 651	123 301	123 301
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	112 728	1 100	5 081	7 445	0	0	14 219	140 573	126 939
Rentefond	0	0	0	0	0	0	13 279	13 279	13 279
Utlån og fordringer	19 988	0	0	0	0	0	177	20 165	17 454
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	2 643	0	0	0	0	0	0	2 643	2 269
Kontanter og innskudd	3 298	0	0	45	0	0	0	3 343	3 343
Utlån	0	0	61 310	0	16 378	1 889	8 057	87 698	87 698
Sum	267 944	1 100	67 284	7 490	16 378	1 889	60 594	422 743	406 021

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER					
	AAA	AA	A	BBB	Sum Invest- ment grade
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	13 446	4 053	8 429	3 571	29 499
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	21 641	18 576	45 599	13 972	99 787
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	42 964	9 314	32 643	27 808	112 728
Rentefond	0	0	0	0	0
Utlån og fordringer	0	4 695	15 293	0	19 988
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	193	2 450	0	2 643
Kontanter og innskudd	25	645	2 628	0	3 298
Utlån	0	0	0	0	0
Sum	78 077	37 475	107 042	45 350	267 944

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

NOTE 14 Kredittisiko – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER									
	Investment grade AAA til BBB	Lavere Rating	Offentlig garanti	Bank og finans	Boliglån < 80% ¹	Boliglån > 80% ¹	Øvrige	Totalt	Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	28 743	0	31	0	0	0	2 279	31 053	31 053
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	116 292	0	664	0	0	0	24 593	141 549	141 549
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	113 232	884	3 764	7 845	0	0	14 207	139 932	127 481
Rentefond	0	0	0	0	0	0	13 240	13 240	13 240
Utlån og fordringer	14 235	0	0	279	0	0	0	14 514	11 406
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	944	0	0	0	0	0	0	944	904
Kontanter og innskudd	2 949	0	0	60	0	0	0	3 009	3 009
Utlån	0	0	67 665	0	17 619	2 072	8 408	95 764	95 764
Sum	276 394	884	72 125	8 185	17 619	2 072	62 728	440 005	424 405

SPESIFISERING AV INVESTMENT GRADE MILLIONER KRONER						Sum Invest- ment grade
	AAA	AA	A	BBB		
Gjeldsinstrumenter som holdes til forfall målt til amortisert kost	12 745	3 957	8 432	3 608		28 743
Gjeldsinstrumenter klassifisert som lån og fordringer målt til amortisert kost	21 830	18 988	55 903	19 570		116 292
Gjeldsinstrumenter til virkelig verdi - verdipapirer med fast avkastning	40 206	9 156	34 665	29 205		113 232
Rentefond	0	0	0	0		0
Utlån og fordringer	0	2 331	11 903	0		14 234
Finansielle derivater klassifisert som eiendeler	0	112	832	0		944
Kontanter og innskudd	0	263	2 686	0		2 949
Utlån	0	0	0	0		0
Sum	74 782	34 808	114 421	52 383		276 394

¹ Disse to kolonnene gir informasjon på andel boliglån med pantsikkerhet innenfor 80% av verdigrunnlag og boliglån som overgår 80% pantsikkerhet av verdigrunnlag.

NOTE 14 Kredittrisiko – forts.

Med kredittrisiko menes risikoen for at motparten ikke skal klare å møte sine forpliktelser til KLP Konsernet. I denne tabellen er kredittrisiko målt ved ratingbyråers estimater på hvor høy kredittverdighet de ulike utstederne av rentepapirer har. For eiendeler som ikke er ratet så er de lagt i andre kategorier som beskriver kredittrisiko, eksempelvis sektor og garantier.

Det er lagt vekt på at kreditteksponeringen er diversifisert for å unngå konsentrasjon av kredittrisiko mot enkelte debitorer. For å overvåke kredittrisiko i utlånene og investeringene er det nedsatt en egen kredittkomite som møtes på jevnlig basis. Grensene for kredittrisiko mot den enkelte debitor fastsettes av komiteen. Endringer i debitors kredittvurdering overvåkes og følges opp av KLP Kapitalforvaltning AS.

Konsernet har god balanse mellom norske og internasjonale obligasjoner, og har en portefølje av utelukkende gode kreditter. Konsernet har en høy konsentrasjon av gjeldsinstrumenter rettet mot norsk offentlig sektor.

I noteinndelingen er det benyttet rating fra Standard & Poor's, Moodys og Fitch. Ratingen er konvertert til S&P sin rating-

tabell, hvor AAA er tilknyttet papirer med høyest kredittverdighet. Laveste rating av de tre er benyttet. Alle tre ratingselskaper er likestilte som grunnlag for investeringer i rentepapirer. Det som er klassifisert som «Øvrige» er i all hovedsak verdipapirer utstedt av kraftselskaper og andre foretaksobligasjoner; dette beløper seg til 60 milliarder kroner per 31.03.2019. KLP Konsernet har strenge retningslinjer for investeringer i rentepapirer, som også gjelder for investeringer som faller inn under kategorien Øvrige.

Linjene i noten er sammenfallende med balanseoppsettet. Unntakene er gjeldsinstrumenter til virkelig verdi som er delt opp i tre kategorier i noten og utlån som vist samlet i noten, men som befinner seg på to linjer i balansen (virkelig verdi og amortisert kost).

Konsernregnskapet viser enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. Dette gir inntrykk av en høyere risiko enn hva som er reelt, da risiko som konsernet ikke bærer vises i regnskapet. I ytterste kolonne vises det kun selskaper, og faktisk eierskap i fond som konsernet har ved periodeslutt.

MILLIONER KRONER	31.03.2019		31.03.2018		31.12.2018	
	Konsolidert	Justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	Konsolidert	Justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
TI STØRSTE MOTPARTER						
Motpart 1	13 563	13 383	15 996	15 822	13 491	13 322
Motpart 2	10 783	9 975	11 289	11 028	8 766	8 475
Motpart 3	8 445	8 445	8 861	7 950	8 475	8 475
Motpart 4	6 488	6 189	7 950	6 841	6 860	5 896
Motpart 5	5 741	5 651	5 659	5 602	5 966	5 785
Motpart 6	5 045	4 752	5 090	4 848	5 285	4 962
Motpart 7	4 752	4 624	4 752	4 752	4 766	4 699
Motpart 8	4 689	4 595	4 605	3 958	4 750	4 698
Motpart 9	4 682	3 689	3 870	3 837	4 698	4 696
Motpart 10	3 751	3 525	3 278	3 149	3 686	3 577
Sum	67 939	64 829	71 349	67 785	66 743	64 584

Tabellen ovenfor viser de ti største motpartene KLP konsernet har eksponering mot. Beløpene oppgitt er balanseført verdi. «Totalt justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond» inkluderer kun det som er i

konsernets eie og hvor konsernet innehar reell kredittrisiko. Majoriteten av de ti største motpartene er enten finansinstitusjoner eller motparter omfattet av en offentlig garanti (statlig eller kommunal garanti).

NOTE 15 Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring

MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Premiereserve - ordinær tariff	439 548	411 143	435 267
Premiefond, bufferfond og pensjonistenes overskuddsfond	11 865	15 462	12 098
Tilleggsavsetning	28 418	25 648	28 418
Kursreguleringsfond	44 327	34 671	33 447
Andre avsetninger	61	56	54
Udisponert resultat tilført forsikringskontraktene	1 608	2 427	0
Sum forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	525 828	489 407	509 284

MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Premiereserve	3 934	2 804	3 377
Innskuddsfond	17	12	20
Sum avsetning i innskuddsbasert livsforsikring	3 951	2 816	3 396

NOTE 16 Annen kortsiktig gjeld

MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	3 662	3 302	2 292
Påløpt ikke utlignet skatt	611	178	655
Forskuddstrekk pensjonsordning	360	341	420
Leverandørgjeld	310	184	373
Forhåndsinnkalt tilskudd til forsikringsvirksomheten	1 427	419	1 434
Øvrig kortsiktig gjeld	1 354	2 259	878
Sum annen kortsiktig gjeld	7 723	6 683	6 053

NOTE 17 Kapitalkrav

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån, risikoutjevningfond og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5% av foretakets premiereserve.

Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er i hovedsak begrenset oppad til 50% av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 245% som er godt over foretakets mål om minst 150%. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 299%.

	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Solvensgrad	245 %	233 %	243 %

MILLIARDER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018		31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
FORENKLET SOLVENS II BALANSE							
Eiendeler, bokført	582	543	566	Beste estimat	527	489	507
Merverdier HTF/lån og fordringer	8	7	5	Risikomargin	14	13	13
Merverdier øvrige utlån	0	0	0	Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	8	8	8
Øvrige mer/mindreverdier	0	0	0	Andre forpliktelser	7	9	9
Utsatt skattefordel	0	0	0	Utsatt skatteforpliktelse	2	2	2
Sum eiendeler etter solvens II	591	550	572	Sum forpliktelser etter solvens II	558	520	539
				Eiendeler minus forpliktelser	33	30	33
				- Utsatt skattefordel	0	0	0
				- Risikoutjevningfond	-5	-4	-5
				+ Fondsobligasjonslån	2	2	2
				Basiskapital - kapitalgruppe 1	29	27	29
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	29	27	29
				Ansvarlige lån	6	6	6
				Risikoutjevningfond	5	4	-5
				Basiskapital - kapitalgruppe 2	12	10	2
				Supplerende kapital	11	10	11
				Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	11	10	11
				Frdrag for maks. kapital i gruppe 2	-16	-14	-5
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	7	7	7
				Utsatt skattefordel	0	0	0
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0	0
				Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	36	34	36
				Solvenskapitalkrav (SCR)	15	14	15
				Solvensgrad	245 %	233 %	243 %

NOTE 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

31.03.2019 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto			
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	1 648	0	1 648	-929	-808	0	0	0
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	1 648	0	1 648	-929	-808	0	0	0
GJELD								
Finansielle derivater	1 536	0	1 536	-929	-210	-1 318	0	0
Repoer	510	0	510	0	0	0	510	510
Sum	2 047	0	2 047	-929	-210	-1 318	510	510
31.03.2018								
MILLIONER KRONER								
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond
EIENDELER								
Finansielle derivater	2 643	0	2 643	-1 068	-3 892	-202	0	0
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0
Sum	2 643	0	2 643	-1 068	-3 892	-202	0	0
GJELD								
Finansielle derivater	1 523	0	1 523	-1 068	-43	-98	334	324
Repoer	1 048	0	1 048	0	0	0	1 048	1 048
Sum	2 571	0	2 571	-1 068	-43	-98	1 381	1 372

NOTE 18 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør - forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto				
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp	Netto beløp justert for andelseieres interesser i konsoliderte verdipapirfond	
EIENDELER									
Finansielle derivater	944	0	944	-293	-632	0	23	23	
Repoer	0	0	0	0	0	0	0	0	
Sum	944	0	944	-293	-632	0	23	23	
GJELD									
Finansielle derivater	6 809	0	6 809	-293	-1 313	-8 083	0	0	
Repoer	509	0	509	0	0	0	509	509	
Sum	7 318	0	7 318	-293	-1 313	-8 083	509	509	

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i konsernet; hvilke muligheter konsernet har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner og repo-avtaler i balansen. Repoer inngår i linjen "Gjeld til kredittinstitusjoner" i balansen.

De konsoliderte tallene inkluderer alle enheter KLP konsernet anses å ha kontroll over. I tillegg viser ytterste kolonne hvilket reelt nettobeløp som gjenstår om konsernet motregner avtalene; noe som kun inkluderer konsernselskaper av ordinær art.

NOTE 19 Pensjonsforpliktelser

MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Balansført netto forpliktelse 01.01.	880	797	797
Resultatført pensjonskostnad	44	41	164
Resultatført finanskostnad	7	6	25
Aktuarielle gevinster og tap (Estimatavvik)	60	0	22
Innbetalt premie/tilskudd inklusive arbeidsgiveravgift	-28	-28	-128
Balansført netto forpliktelse 31.03./31.12.	963	815	880

FORUTSETNINGER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Diskonteringsrente	2,40 %	2,40 %	2,60 %
Lønnsvekst	2,75 %	2,50 %	2,75 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,50 %	2,25 %	2,50 %
Pensjonsregulering	1,73 %	1,48 %	1,73 %
Arbeidsgiveravgiftssats	14,10 %	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %	5,00 %

Effekten av endringer i forutsetningene er en økning av forpliktelsen med 60 millioner kroner per 31.03.2019. Endringen er ført under "Poster som senere ikke vil bli omklassifisert til resultatet".

Nøkkeltall - akkumulert

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	4. kvartal 2018	3. kvartal 2018	2. kvartal 2018	1. kvartal 2018	4. kvartal 2017	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017
KLP KONSERN								
Resultat før skatt	953	2 840	2 255	1 516	880	2 474	2 799	1 946
Forvaltningskapital	699 017	675 558	691 571	668 577	649 547	652 167	641 486	627 805
Egenkapital	34 457	33 857	32 307	30 386	30 158	29 564	29 363	27 646
Solvensgrad	245 %	243 %	249 %	231 %	233 %	224 %	210 %	204 %
Antall ansatte i konsernet	993	990	990	980	966	961	956	955
KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE								
Resultat før skatt	808	2 425	1 438	1 287	812	1 985	1 295	1 084
Premieinntekter for egen regning	6 705	38 727	31 259	21 989	6 334	32 417	23 989	15 158
- herav tilflyttet premiereserve	-	5	5	5	5	298	208	208
Erstatninger for egen regning	5 022	18 847	14 110	9 473	4 844	17 386	13 044	8 751
- herav fraflyttet premiereserve, tilleggsavs. og kursreguleringsfond	248	497	497	497	424	212	211	211
Eiendeler i kollektivporteføljen	529 900	515 905	509 046	502 991	495 146	495 607	480 375	476 229
Eiendeler i investeringsvalgporteføljen	2 491	2 423	2 478	2 487	2 351	2 375	2 329	2 293
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	524 095	507 600	514 393	506 479	487 732	489 159	477 463	469 952
- herav fond med garantert avkastning	449 226	445 799	439 939	437 311	424 503	421 286	411 325	408 413
Ansvarlig kapital	36 510	36 106	36 854	34 417	34 131	33 511	34 597	32 610
Solvensgrad	270 %	263 %	274 %	253 %	255 %	242 %	223 %	216 %
Risikoresultat	207	958	578	393	193	897	426	272
Avkastningsresultat	2 157	5 207	6 086	5 046	2 931	6 769	5 487	1567
Administrasjonsresultat	48	137	115	22	29	141	143	51
Soliditetskapital	123 125	108 825	120 680	115 445	109 209	116 656	115 446	108 843
Bokført avkastning kollektivporteføljen	1,0 %	3,5 %	3,1 %	2,3 %	1,2 %	3,9 %	3,1 %	1,5 %
Verdijustert avkastning kollektivporteføljen	3,1 %	1,5 %	2,9 %	1,3 %	-0,4 %	6,7 %	4,6 %	3,0 %
Avkastning investeringsvalgporteføljen	3,7 %	0,6 %	3,1 %	1,3 %	-0,9 %	7,4 %	5,0 %	3,2 %
Avkastning selskapsporteføljen	1,3 %	4,2 %	3,1 %	2,3 %	1,6 %	4,0 %	3,0 %	2,2 %

Nøkkeltall - akkumulert – forts

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	4. kvartal 2018	3. kvartal 2018	2. kvartal 2018	1. kvartal 2018	4. kvartal 2017	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017
KLP SKADEFORSIKRING AS								
Resultat før skatt	109,5	17,5	105,6	36,5	-12,5	164,2	152,6	114,9
Opptjente brutto premier	363,4	1 338,2	994,5	655,7	324,1	1 344,3	997,7	652,6
Premieinntekter for egen regning	350,0	1 268,4	942,3	620,9	306,7	1 286,8	954,7	623,9
Egenkapital	1 852,6	1 775,0	1 860,0	1 807,1	1 767,9	1 771,9	1 828,5	1 806
Skadeprosent	80,7 %	83,5 %	80,5 %	81,7 %	80,6 %	87,1 %	83,4 %	80,0 %
Totalkostnadsprosent	99,4 %	104,5 %	100,1 %	103,2 %	101,7 %	106,0 %	101,0 %	98,9 %
Avkastning på midler til forvaltning	2,5 %	1,8 %	2,4 %	1,3 %	-0,2 %	5,6 %	3,8 %	2,5 %
Ansvarlig kapital	1 823	1 759	1 840	1 795	1 771	1 764	1 873	1 877
Solvensgrad	246 %	243 %	251 %	240 %	237 %	233 %	257 %	264 %
Årlig premievolum person	609,6	587,9	564,1	547,8	539,6	526,4	510,5	488,2
Årlig premievolum arbeidsgiver	892,8	809,0	797,8	797,7	791,5	889,6	873,6	865,2
Netto nyttegning (akkumulert innenfor året)	44,7	119,8	43,8	27,3	10,0	50,3	103,6	72,8
KLP BEDRIFTSPENSJON AS								
Resultat før skatt	-0,7	-20,8	-24,1	-16,7	-8,5	-24,5	-23,4	-17,4
Premieinntekter for egen regning	361,4	1 041,3	731,8	474,4	247,5	996,7	770,4	569,9
- herav tilflyttet premiereserve	202,1	519,6	350,4	217,2	118,4	543,1	447	351,6
Forsikringskundernes fond inkludert opptjent resultat	5 684	5 080	5 100	4 764	4 491	4 328	4 048	3 796
- herav fond med garantert avkastning	1 535	1 492	1 498	1 498	1 483	1 442	1 425	1 425
Avkastningsresultat	3,3	28,1	25,3	19,9	11,5	77,8	16,1	4,5
Risikoresultat	1,7	3,4	-7,9	-2,5	0,3	-0,6	-3,1	-2,4
Administrasjonsresultat	-9,6	-38,9	-28,6	-21,8	-11,2	-38,8	-28	-20
Ansvarlig kapital	234	234	211	217	209	197	268	285
Solvensgrad	150 %	150 %	133 %	128 %	126 %	111 %	147 %	185 %
Soliditetskapital	672,4	646,3	642	665,8	674,4	721,3	708,7	716,6
Bokført kapitalavkastning kollektivportefølje	0,8 %	4,5 %	3,6 %	2,6 %	1,4 %	8,3 %	3,3 %	1,8 %
Verdijustert kapitalavkastning kollektivportefølje	1,1 %	3,0 %	2,4 %	1,4 %	0,4 %	5,6 %	3,7 %	2,4 %
Avkastning innskuddspensjon med investeringsvalg	7,4 %	-3,8 %	4,5 %	1,1 %	-2,6 %	11,9 %	8,3 %	4,4 %
Avkastning selskapsportefølje	1,0 %	1,1 %	1,0 %	0,5 %	0,0 %	2,3 %	1,8 %	1,3 %

Nøkkeltall - akkumulert – forts

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	4. kvartal 2018	3. kvartal 2018	2. kvartal 2018	1. kvartal 2018	4. kvartal 2017	3. kvartal 2017	2. kvartal 2017
KLP BANKEN KONSERN								
Resultat før skatt	24,03	83,4	71,1	43,0	23,7	103,1	81,7	47,9
Netto renteinntekter	66,03	248,5	183,2	122,6	64,6	241,6	173,9	108,5
Øvrige driftsinntekter	18,9	75,4	56,0	37,4	18,3	68,2	50,7	33,6
Driftskostnader, avskrivninger og tapsavsetninger	-57,5	-226,9	-160,7	-114,4	-58,1	-203,4	-143,2	-97,8
Netto realisert/urealisert endring finansielle instrumenter til virkelig verdi	-3,4	-13,5	-7,4	-2,7	-1,1	-3,4	0,3	3,5
Innskudd	11 031	10 662	10 531	10 218	9 733	9 669	9 401	9 138
Utlån til kunder	17 038	16 716	16 243	15 764	15 147	14 441	14 003	13 730
Utlån med offentlig garanti	16 660	16 759	16 206	16 282	16 091	16 322	17 015	17 166
Misligholdte lån	62	56	32	21	27	22	17	26
Innlån ved utstedelse av verdipapirer	24 655	24 040	23 496	23 084	23 341	22 924	23 223	23 762
Forvaltningskapital	38 586	37 089	36 468	35 817	35 404	34 981	34 855	35 140
Gjennomsnittlig forvaltningskapital	37 837	36 035	35 725	35 399	35 192	34 682	34 619	34 761
Egenkapital	2 154	2 138	2 130	2 108	2 094	2 078	1 910	1 887
Rentenetto	0,17 %	0,69 %	0,51 %	0,35 %	0,18 %	0,70 %	0,50 %	0,31 %
Resultat av ordinær drift før skatt	0,06 %	0,23 %	0,20 %	0,12 %	0,07 %	0,30 %	0,24 %	0,14 %
Egenkapitalavkastning før skatt	4,50 %	3,83 %	4,56 %	4,14 %	4,57 %	5,57 %	5,89 %	5,18 %
Kapitaldekning	19,0 %	20,1 %	19,9 %	20,2 %	20,6 %	21,1 %	19,5 %	19,3 %
Antall personkunder	64 729	62 502	60 697	59 204	57 568	54 568	52 510	50 885
Herav medlemmer i KLP	46 453	44 693	43 267	41 698	40 317	38 382	37 044	35 983
KLP KAPITALFORVALTNING AS								
Resultat før skatt	-2,1	16,7	26,6	-0,9	-2,1	46,7	50,7	26,6
Totale midler til forvaltning	520 816	494 542	498 246	483 636	483 074	488 947	473 995	463 558
Midler forvaltet for eksterne kunder	70 628	63 696	68 975	58 980	63 989	70 878	64 883	62 128

Kvartalsregnskap

BÆREKRAFTSREGNSKAP
1. KVARTAL 2019

Bærekraftsregnskap

INTEGRERE SAMFUNNSANSVAR I ALL VÅR VIRKSOMHET	31.03.2019	31.03.2018	31.03.2017	Bidrar mot FNs bærekraftsmål:
MEDARBEIDERSTATISTIKK				
Ansatte i KLP	993	966	941	n/a
Sykefravær totalt	4,7	5,3 %	5,2 %	3.
MILJØ				
Antall flyreiser (t/r reiser)	964	851	943	13. 12.
Klimagassutslipp fra forretningsreiser med fly (tonn CO2e)	188	146	150	13. 12.
Energiforbruk i KLPs egne kontorlokaler (kWh/m2)	163	158	179	9. 13.
Energiforbruk i KLPs eiendomsportefølje (kWh/m2)	198	193	n/a	9. 13.
PÅVIRKE SELSKAPER OG BRANSJER TIL MER BÆREKRAFTIG DRIFT				
Selskaper utelukket fra investeringene	192	180	166	Alle bærekraftsmål
Generalforsamlinger i norske selskap hvor KLP har stemt (antall/andel)	8 (89%)	6 (86%)	6 (100%)	n/a
Generalforsamlinger i utenlandske selskaper hvor KLP har stemt (antall/andel)	841 (96%)	444 (94%)	401 (91%)	n/a
Selskaper KLP har hatt direkte dialog med	31	23	66	Alle bærekraftsmål

Bærekraftsregnskap

ØKE INVESTERINGER SOM FREMMER EN BÆREKRAFTIG UTVIKLING OG STØTTER OPP OM VÅRE FINANSIELLE MÅL	Endring 1. kvartal					Bidrar til FN's bærekraftsmål
	2019	2018	31.03.2019	31.03.2018	31.03.2017	
KLIMAVENNLIGE INVESTERINGER						
Fornybar energi i Norge (mNOK)	-343	113	22 671	22 395	22 151	7.
Fornybar energi i Europa og USA (mNOK)	109	-13	1 753	1 075	772	7.
Fornybar energi i utviklingsland (mNOK)	31	25	514	406	313	7. 9. 17.
Fornybar energi i børsnoterte selskaper (mNOK)	75	1	377	515	543	7.
Utlån til kraft, vann, avløp og renovasjon (mNOK)	43	4	2 631	3 177	3089	7.
Internasjonale kraftselskaper (mNOK)	88	n/a	2 493	n/a	n/a	7.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (mNOK)	-80	-149	11 905	9 966	8051	9.
Grønne obligasjoner (mNOK)	35	36	827	771	663	n/a
Andre klimavennlige investeringer (mNOK)	13	n/a	137	n/a	n/a	n/a
Totalt (mNOK)	-28	-498	43 308	37 790	35 582	n/a
Som andel av KLPs investeringer	0 %	0 %	8 %	7 %	7 %	n/a
Fossil energi (markedsverdi mNOK)	945	-351	11 159	10 864	9 576	n/a
Fossil energi (som andel av KLPs investeringer)	0 %	0 %	2 %	2 %	2 %	n/a
Fornybar energi (markedsverdi mNOK)	-84	644	27 946	27 568	26 868	7.
Fornybar energi (som andel av KLPs investeringer)	0 %	0 %	5 %	5 %	5 %	7.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (verdi mNOK)	-80	-149	11 905	9 966	8051	9.
Miljøbygg i eiendomsporteføljen (andel av porteføljens markedsverdi mNOK)	0 %	0 %	18 %	16 %	14 %	9.
FINANS I UTVIKLINGSLAND						
Bank og finans i utviklingsland (mNOK)	35	24	605	554	435	1. 5. 8. 17.
SÅKORNINVESTERINGER						
Såkorinvesteringer i Norge	1	n/a	5	n/a	n/a	8
UTVIKLE PRODUKTER OG TJENESTER SOM BIDRAR TIL POSITIV SAMFUNNSUTVIKLING						
UTLÅNSVIRKSOMHET						
Utlån til vei og transport (mNOK)	98	-1311	8 641	8099	7165	9
Utlån til offentlig eiendom (mNOK)	-27	346	4 771	4406	3318	9
Utlån til offentlig sektor og virksomheter (mNOK)	515	-1 106	51 940	45369	43982	n/a

Noter til bærekraftsregnskapet

INTEGRERE SAMFUNNSANSVAR I ALL VÅR VIRKSOMHET

I KLP skal samfunnsansvar gjennomsyre organisasjonen og driften. KLP ønsker at samfunnsansvar skal være integrert i alle forretningsprosesser og virksomhetsområder på en relevant og hensiktsmessig måte.

MEDARBEIDERSTATISTIKK

Det er viktig at våre ansatte har et godt arbeidsmiljø. KLPs ansatte og deres samlede kompetanse er en nøkkelressurs for KLP. KLP jobber kontinuerlig med å redusere de ansatte sitt sykefravær.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Tallene viser hvordan KLP støtter opp om FNs bærekraftsmål 3, *å sikre god helse og fremme livskvalitet.*

MILJØ

KLP jobber for å redusere miljøpåvirkningen av egen drift.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 9. *Innovasjon og Infrastruktur*, spesielt mål 9.4 om å oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Mål 13, *stoppe klimaendringene.*

MÅLSETTING:

- Halvere klimagassutslipp fra egen drift innen 2030, med utgangspunkt i utslippene i 2010.
- Redusere energiforbruket i eiendomsporteføljen til 180 kWh per kvadratmeter.

DEFINISJON:

Flyreiser:

Antall flyreiser er basert på tall fra vårt reisebyrå. Flyreisene er tur-retur reiser. Klimagassutslipp fra våre flyreiser er utregnet basert på antall kilometer fløyet, og leveres av vårt reisebyrå.

Energiforbruk KLPs egne kontorer:

Energiforbruket er en viktig kilde til KLPs klimagassutslipp. Energiforbruket i KLPs egne kontorlokaler er ikke temperaturkorrigert, men viser faktisk forbruk. Med egne kontorlokaler menes de kontorlokalene KLP-konsernets ansatte jobber i. Energiforbruket er hentet fra vårt energioppfølgingssystem.

MÅLSETTING:

KLPs mål er å ha lavere sykefravær enn 4 prosent.

DEFINISJONER:

Antall ansatte inkluderer ansatte i permisjon og ansatte som jobber deltid.

Sykefravær er egenmeldt og legemeldt sykefravær. Korttids-sykefravær er definert til 1-3 dager, langtidsfravær 4 dager eller mer.

Energiforbruk KLP Eiendoms eiendomsportefølje:

Energiforbruk KLP Eiendoms eiendomsportefølje: Data som rapporteres er gjennomsnittlig 12 måneders klimakorrigert spesifikk energibruk for egendriftede bygg.

Med egendriftede bygg menes de eiendommene som KLP eier, har ansvar for drift og vedlikehold, og hvor KLP har muligheten til å iverksette og måle effekten av miljøtiltak. Dette er bygg i Oslo, Trondheim, København og Stockholm. Alle disse byggene har energioppfølgingssystem hvor energiforbruket registreres og overvåkes. I de aller fleste byggene er leietakers energiforbruk også medtatt, slik at vi har oversikt over totalt energiforbruk på byggene.

Energiforbruk kWh per kvadratmeter pr år for KLPs egendriftede bygg er temperaturkorrigert for å kunne måle effekt av iverksatte energisparingstiltak. Selskapet har en stor portefølje med bygg, som også endrer seg over tid. De enkelte byggene kan også endre bruksmønster i kortere eller lengre tidsperioder, som for eksempel i forbindelse med leietakerutskiftninger.

Det kan være ulike grunner til at det av og til ikke er mulig å få innhentet korrekte tall, eksempelvis ved feil på målere eller for sent innrapporterte tall fra våre underleverandører. Dette tas høyde for ved at rapporteringen kun inkluderer KLPs egendriftede bygg og som har sammenliknbare driftsforhold 12 måneder tilbake i tid fra rapporteringstidspunktet. Det betyr imidlertid at byggene KLP rapporterer på varierer noe fra år til år, men vurderingen er at dette likevel vil plukke opp de riktige trendene i selskapets eiendomsmasse.

PÅVIRKE SELSKAPER OG BRANSJER TIL MER BÆREKRAFTIG DRIFT:

KLP er en engasjert investor og eier som søker å påvirke både enkeltelskaper, bransjer og markeder.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Som en ansvarlig investor og eier har KLP dialog med selskaper om mange temaer relatert til FNs bærekraftsmål. KLPs utelukkelseskriterier er også i samsvar med bærekraftsmålene. Noen eksempler:

- Mål 3.a; styrke gjennomføringen av Verdens helseorganisasjons rammekonvensjon om forebygging av tobakksskader i alle land.
- Mål 8.7; treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnarbeid forbys og avskaffes.
- Mål 12.6; stimulere selskaper til å innføre bærekraftige arbeidsmetoder og integrere informasjon om bærekraft i sine rapporteringsrutiner.
- Mål 16.2; Stanse overgrep, utnyttning, menneskehandel og alle former for vold mot og tortur av barn, 16.4; Innen 2030 oppnå en betydelig reduksjon av ulovlige finans- og våpenstrømmer

- Mål 16.5; Oppnå en betydelig reduksjon i alle former for korrupsjon og bestikkelser.

MÅLSETTING:

KLP har som mål å stemme på 75 prosent av generalforsamlingene internasjonalt, og 90 prosent av generalforsamlingene i Norge.

DEFINISJON:

Antall utelukkelse viser til totalt antall selskaper KLP har ekskludert fra investeringene på grunn av brudd på *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor ved utgangen av året*.

Antall selskaper KLP har hatt dialog med viser til selskaper som KLP har vært i kontakt med under året angående sosiale, miljø-, eller styringsmessige temaer. KLPs oppfølging varierer i omfang, tema og tidsperspektiv. Dette er en form for eierskapsutøvelse der KLP engasjerer i en dialog med selskaper for å avklare hvordan de håndterer samfunnsansvarsutfordringer samt kommuniserer KLPs forventninger som investor og eier. I 2018 har KLPs strategi vært å ha dypere, mer inngående dialog med selskapene, heller enn å ha dialog med flest mulig. Dette vil gi bedre resultater over tid.

ØKE KLIMAVENNLIGE INVESTERINGER

KLPs investeringer fremmer mange ulike dimensjoner ved en bærekraftig utvikling, men KLP vil fremover fokusere særlig på klima. KLP ønsker å styre kapitalen i en klimavennlig retning ved å sette konkrete mål for utvalgte investeringer.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 7. *ren energi*, derunder delmål 7.1; innen 2030 sikre allmenn tilgang til pålitelige og moderne energikilder, og 7.2; innen 2030 betydelig øke andelen fornybar energi i verdens samlede energiforbruk.
- Mål 9, *innovasjon og infrastruktur*. spesielt delmål 9.a; legge til rette for en bærekraftig og robust utvikling av infrastrukturen i utviklingsland ved å øke den finansielle, teknologiske og faglige bistanden, og 9.4; innen 2030 oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig, med en mer effektiv bruk av ressurser og miljøvennlige teknologiformer.
- Mål 17.3, mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING:

Øke KLPs klimavennlige investeringer med 6 milliarder kroner per år.

DEFINISJON:

Det er markedsverdien av investeringene, i millioner kroner, som oppgis.

Fornybar energi:

Fornybar energi i Norge er aksje- og obligasjonsinvesteringer i norske kraft- og nettselskaper. Kraftselskapene er klassifisert som el-produsenter fra vannkraft, vindkraft eller biobrensel.

Fornybar energi i Europa og Nord-Amerika er investeringer i nye prosjekter innen fornybar energi. Investeringene gjøres gjennom en fondsforvalter spesialisert på energi (Copenhagen Infrastructure Partners).

Fornybar energi i utviklingsland er investeringer i nye prosjekter innen fornybar energi. Investeringene gjøres per i dag dels som direkteinvesteringer i samarbeid med Norfund, dels som fondsinvesteringer gjennom fondsforvalteren Climate Investor One. Investeringene er en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor*. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig

gevinst. Investeringene baseres på kommersielle risiko- og avkastningsvurderinger, men vektlegger også effekten på samfunns- og miljømessige parametere.

Utlån til kraft; vann, avløp og renovasjon:

Dette er utlån til offentlig virksomhet, selskaper og prosjekter i Norge innen kraftsektoren, samt innen vann, avløp og renovasjon.

Internasjonale kraftselskaper:

Investeringer i internasjonale kraftselskaper utgjør kraftselskaper som i all hovedsak genererer elektrisitet fra fornybare kilder. Likevel har vi satt disse som en egen indikator, da de ikke utelukkende produserer elektrisitet fra fornybare kilder.

Grønne obligasjoner:

Markedsverdien omfatter obligasjoner som er klassifisert som grønne, og som ikke allerede er medregnet i KLPs investeringer i fornybar energi i Norge ovenfor. Inkludert disse er KLPs totale investeringer i grønne obligasjoner 1,6 milliarder kroner.

Fossil energi:

Tallet er markedsverdien av KLPs investeringer i selskaper klassifisert som olje- og gasselskaper, herunder eksempelvis letevirsomhet, produksjon og raffinaderi. Transport- og oljeserviceselskaper er ikke inkludert.

FINANS I UTVIKLINGSLAND:

Underutviklede finansinstitusjoner og manglende tilgang på kapital er til hinder for fattigdomsreduksjon i utviklingsland. KLP ønsker gjennom sine investeringer i finans i utviklingsland å bidra til økonomisk vekst og bedre levekår.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene viser hvordan KLP bidrar mot flere av FNs bærekraftsmål:

- Mål 1.4; innen 2030 sikre at alle kvinner og menn, særlig fattige og sårbare personer, har lik rett til økonomiske ressurser, egnet teknologi og finansielle tjenester herunder mikrofinansiering.
- Mål 5.a; Iverksette reformer for å gi kvinner lik rett til økonomiske ressurser samt tilgang til eierskap til og kontroll over jord og annen form for eiendom, finansielle tjenester, arv og naturressurser.

Miljøbygg:

Markedsverdien av miljøbygg i KLPs eiendomsportefølje. Miljøbygg er definert som bygg med særskilte miljøkvaliteter. Dette innebærer eksempelvis at bygget er BREEAM-sertifisert med minimum karakteren very good, at bygget har energiklasse B eller bedre, at bygget produserer egen energi gjennom solcellepaneler, eller at bygget har vunnet en norsk eiendomspris hvor miljø er et viktig måleparameter. Det er gjort en totalvurdering, og byggene som er klassifisert som miljøbygg oppfyller ett eller flere av disse kriteriene.

Andre klimavennlige investeringer:

Klimavennlige investeringer som ikke faller inn under en av hovedkategoriene over plasseres her. Eksempelvis har KLP investert i et Svensk skogfond som skal investere i skogeiendommer i Sverige, Finland og Baltikum.

Andel av KLPs investeringer:

Andelen er beregnet som investeringenes andel av KLPs totale investeringer.

Investeringer i børsnoterte selskaper som KLP investerer i gjennom vår indeksforvaltning eller globale obligasjonsporteføljer er holdt utenfor denne definisjonen av klimavennlige investeringer (med unntak av grønne obligasjoner).

- Mål 8.10: styrke nasjonale finansinstitusjoners evne til å stimulere til og utvide tilgangen til bank- og forsikringstjenester samt finansielle tjenester for alle.
- Mål 17.3; mobilisere ytterligere finansielle ressurser til utviklingslandene fra flere kilder.

MÅLSETTING:

Ikke definert.

DEFINISJON:

Investeringer i bank og finans i utviklingsland er KLPs investeringer i Norsk mikrofinansinitiativ (NMI) og NorFinance. NorFinance er et investeringsselskap KLP eier sammen med blant andre Norfund. Investeringene gjøres som en del av KLPs portefølje for utviklingsinvesteringer, som er ett av virkemidlene i *Retningslinje for KLP som ansvarlig investor*. Formålet er å oppnå både finansiell avkastning og samfunnsmessig gevinst.

SÅKORNINVESTERINGER:

KLP ønsker å bidra til at gode ideer kan følges lokalt og skape arbeidsplasser i Norge. Ved å investere i nyskaping håper vi at KLP kan bidra til at nye virksomheter og nye arbeidsplasser skapes.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene støtter blant annet opp om FNs bærekraftsmål 9, anstendig arbeid og økonomisk vekst, spesielt delmål 8.3; støtte produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for tilgang til finansielle tjenester.

UTVIKLE PRODUKTER OG TJENESTER SOM BIDRAR TIL POSITIV SAMFUNNSUTVIKLING:

KLP ønsker å utvikle produkter og tjenester med tilknytning til vår kjernevirksomhet, som svarer på noen av de bærekraftsutfordringer våre kunder og eiere har, og som kommer samfunnet som helhet til gode.

UTLÅNSVIRKSOMHET:

KLPs utlånsvirksomhet retter seg i stor grad mot norske kommuner og fylkeskommuner, og annen offentlig virksomhet. Lånene benyttes til formål som bidrar til lokal utvikling og som kommer samfunnet som helhet til gode.

FNS BÆREKRAFTSMÅL:

Indikatorene støtter blant annet opp om FNs bærekraftsmål 9, innovasjon og infrastruktur spesielt delmål 9.1; utvikle pålitelig, bærekraftig og solid infrastruktur av høy kvalitet, herunder regional og grensekryssende infrastruktur.

MÅLSETTING:

Ikke definert

DEFINISJON:

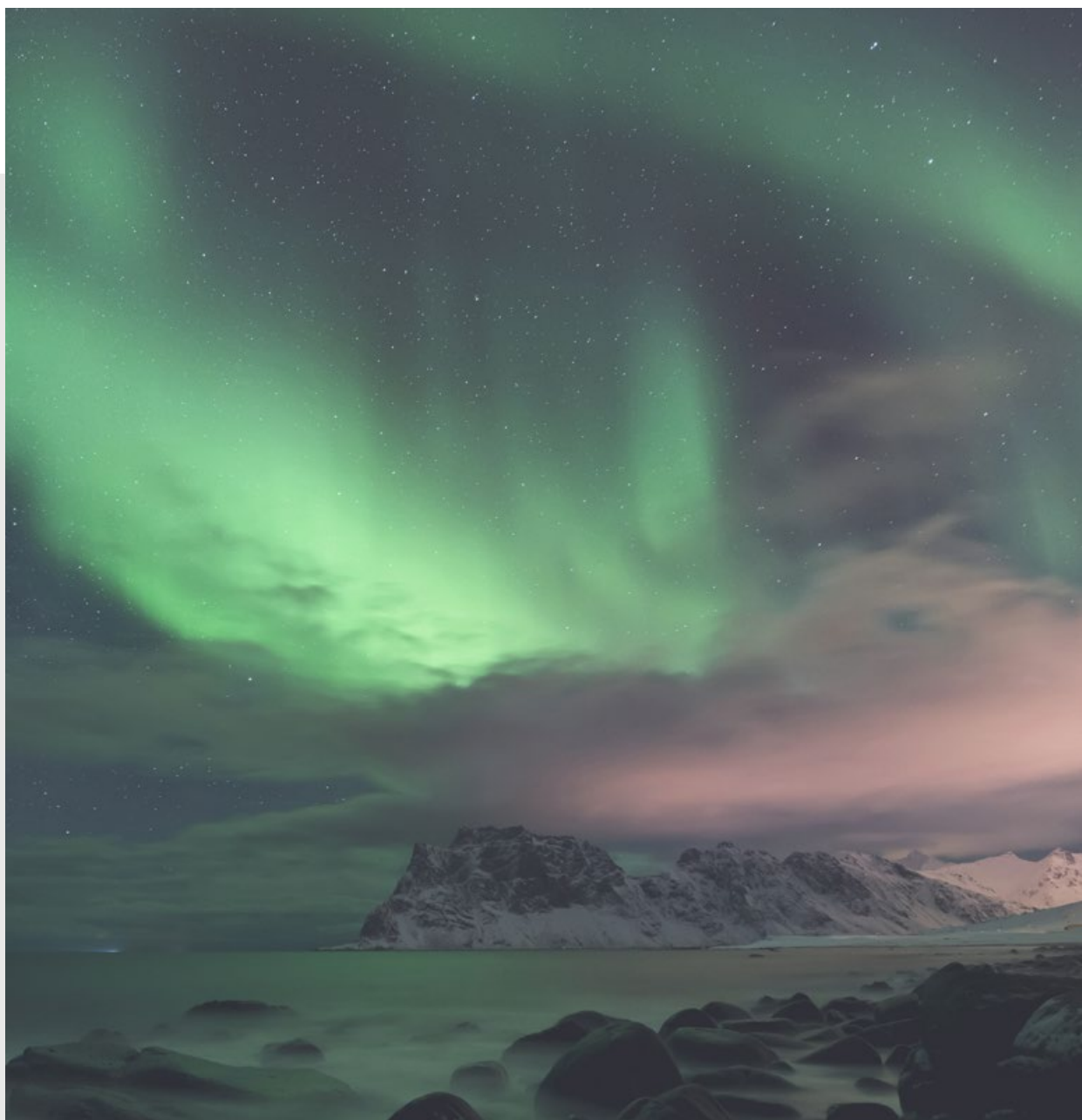
Investeringer i såkornfond. KLP forpliktet seg i Q2 2018 til å investere 75 millioner kroner i SINTEFs Venture V, som i særlig grad vil investere i små gründerbedrifter som springer ut av forsknings- og utviklingsmiljøet i Trondheim. I vår Q2 rapport rapporterte vi derfor på summen vi har forpliktet oss til, nemlig 75 millioner. Per Q4 2018 er 4 mNOK innbetalt, og vi rapporterer derfor her på den innbetalte summen, eller markedsverdien.

MÅLSETTING:

Øke utlån til denne typen formål.

DEFINISJON:

Utlån til offentlig eiendom er utlån til eksempelvis skolebygg, rådhus og andre kommunale bygg. Utlån til offentlig sektor og virksomheter er finansiering av ulike typer investeringer i kommuner og fylkeskommuner som for eksempel barnehager, sykehjem, skoler o.l.

Kvartalsregnskap

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE
1. KVARTAL 2019

Resultatregnskap

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018 -31.12.2018
3	Premieinntekter for egen regning	6 705	6 334	38 727
	Inntekter fra investeringer i datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	72	-222	3 884
	Renteinntekt og utbytte mv. på finansielle eiendeler	2 159	3 234	9 963
	Verdiendringer på investeringer	14 672	-6 059	-10 421
	Realisert gevinst og tap på investeringer	-1 277	1 003	3 595
	Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen	15 626	-2 044	7 021
	Netto inntekter fra investeringer i investeringsvalgporteføljen	89	-21	14
	Andre forsikringsrelaterte inntekter	280	256	1 055
4	Erstatninger	-5 022	-4 844	-18 847
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-14 556	4 178	-21 503
	Resultatførte endringer i forsikringsforpliktelser - særskilt investeringsvalgportefølje	-4	-6	-58
	Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	0	0	-2 939
	Ufordelt overskuddsmidler til forsikringskontraktene	-2 169	-2 976	0
5	Forsikringsrelaterte driftskostnader	-267	-256	-1 097
	Andre forsikringsrelaterte kostnader	-276	-256	-1 059
	Resultat av teknisk regnskap	406	364	1 315
	Netto inntekter fra investeringer i selskapsporteføljen	488	526	1 456
	Andre inntekter	3	1	6
	Forvaltningskostnader og andre kostnader knyttet til selskapsporteføljen	-88	-79	-353
	Resultat av ikke-teknisk regnskap	402	448	1 109
	Resultat før skattekostnad	808	812	2 425
	Skattekostnader	-146	-157	-627
	Resultat før andre inntekter og kostnader	662	654	1 797
12	Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger	-40	0	-15
	Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden	-21	0	-7
	Justering av forsikringsforpliktelsene	5	0	1
	Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	10	0	4
	Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet	-45	0	-18
	TOTALRESULTAT	617	654	1 780

Balanse

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
EIENDELER				
EIENDELER I SELSKAPSPORTEFØLJEN				
	Immaterielle eiendeler	195	219	173
7	Investerings eiendommer	956	854	924
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	2 777	1 827	1 985
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	4 781	4 642	4 694
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	18 145	16 675	18 175
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 429	12 071	12 705
	Fordringer	1 007	1 057	742
11	Bruksrette eiendeler	280	0	0
	Andre eiendeler	896	852	992
Sum eiendeler i selskapsporteføljen		41 466	38 198	40 392
EIENDELER I KUNDEPORTEFØLJENE				
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	46 557	58 368	47 296
	Aksjer og andeler i øvrige datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	1 541	818	1 521
	Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	14 597	0	14 782
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	215 757	191 162	212 596
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	251 448	244 799	239 711
Sum investeringer i kollektivporteføljen		529 900	495 146	515 905
	Aksjer og andeler i eiendomsdatterforetak	230	288	234
	Fordringer på og verdipapirer utstedt av datterforetak, tilknyttede foretak og felleskontrollerte foretak	72	0	73
6	Finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	885	810	876
6,7	Finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	1 304	1 253	1 240
Sum investeringer i investeringsvalgporteføljen		2 491	2 351	2 423
Sum eiendeler i kundeporteføljene		532 392	497 497	518 327
SUM EIENDELER		573 857	535 695	558 719

Balanse

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE	MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE				
	Innskutt egenkapital	14 545	13 111	14 554
	Opptjent egenkapital	19 898	18 156	19 281
	Sum egenkapital	34 443	31 267	33 835
6	Ansvarlig lånekapital mv.	7 635	7 464	7 691
	Premiereserve mv.	434 773	407 270	431 153
	Tilleggsavsetninger	28 206	25 401	28 206
	Kursreguleringsfond	44 314	34 656	33 439
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	12 216	15 049	12 383
	Udisponert resultat til kunder	2 088	3 011	0
	Sum forsikringsforpliktelse - kontraktsfastsatte forpliktelse	521 598	485 387	505 182
	Pensjonskapital mv.	1 943	1 853	1 941
	Tilleggsavsetninger	100	140	100
	Premiefond, innskuddsfond og fond for regulering av pensjoner mv.	379	387	378
	Udisponert resultat til kunder	75	-35	0
	Sum forsikringsforpliktelse - særskilt investeringsporteføje	2 497	2 345	2 419
12	Pensjonsforpliktelse o.l.	619	531	565
	Forpliktelse ved periodeskatt	423	2	426
	Forpliktelse ved utsatt skatt	618	382	481
11	Leieforpliktelse	282	0	0
9	Forpliktelse	5 534	8 048	7 895
	Påløpte kostnader og mottatte ikke opptjente inntekter	208	270	225
	SUM EGENKAPITAL OG FORPLIKTELSE	573 857	535 695	558 719
POSTER UTENOM BALANSEN				
	Betingede forpliktelse	18 872	14 268	19 142

Egenkapitaloppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

2019 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2019	14 554	4 793	14 488	33 835
Resultat før andre inntekter og kostnader		151	510	662
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			-40	-40
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-21	-21
Justering av forsikringsforpliktelsene			5	5
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			10	10
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-45	-45
Totalresultat (udisponert)		151	465	617
Innbetalt egenkapitaltilskudd	-9			-9
Sum transaksjoner med eierne	-9			-9
Egenkapital 31.03.2019	14 545	4 945	14 953	34 443

2018 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2018	13 125	4 154	13 347	30 626
Resultat før andre inntekter og kostnader		148	506	654
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			0	0
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			0	0
Justering av forsikringsforpliktelsene			0	0
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			0	0
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			0	0
Totalresultat (udisponert)		148	506	654
Innbetalt egenkapitaltilskudd	-14			-14
Sum transaksjoner med eierne	-14			-14
Egenkapital 31.03.2018	13 111	4 302	13 853	31 267

Egenkapitaloppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

2018 MILLIONER KRONER	Innskutt egenkapital	Opptjent egenkapital		Sum egenkapital
		Risiko- utjevningssfond	Annen opptjent egenkapital	
Egenkapital 01.01.2018	13 125	4 154	13 347	30 626
Resultat før andre inntekter og kostnader		639	1 158	1 797
Estimatendringer knyttet til ytelsesbaserte pensjonsordninger			-15	-15
Andel av andre resultatkomponenter ved anvendelse av egenkapitalmetoden			-7	-7
Justering av forsikringsforpliktelsene			1	1
Skatt på andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			4	4
Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet			-18	-18
Totalresultat		639	1 141	1 780
Innbetalt egenkapitaltilskudd	1 429			1 429
Sum transaksjoner med eierne	1 429			1 429
Egenkapital 31.12.2018	14 554	4 793	14 488	33 835

Kontantstrømoppstilling

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

MILLIONER KRONER	01.01.2019 -31.03.2019	01.01.2018 -31.12.2018	01.01.2018 -30.09.2018	01.01.2018 -30.06.2018	01.01.2018 -31.03.2018
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	-24	-1 304	-1 461	287	-12
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter ¹	-39	-12	-12	-12	-10
Netto kontantstrøm fra finansieringsaktiviteter ²	-35	1 429	1 428	-13	-14
Netto endring i kontanter og bankinnskudd	-98	112	-45	262	-35
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens begynnelse	954	842	842	842	842
Beholdning av kontanter og bankinnskudd ved periodens slutt	856	954	796	1 104	807

¹ Utbetaling ved kjøp av driftsmidler.

² Netto innbetaling av egenkapitaltilskudd, opptak og nedbetaling av gjeld.

Noter til regnskapet

KOMMUNAL LANDSPENSJONSKASSE

NOTE 1 Regnskapsprinsipper og -estimater

REGNSKAPSPRINSIPPER

Regnskapet i denne delårsrapporten viser delårsregnskapet for Kommunal Landspensjonskasse (KLP), for perioden 01.01.2019 – 31.03.2019. Regnskapet er ikke revidert.

Delårsregnskapet er avlagt etter Forskrift av 18. desember 2015 nr. 1824: Forskrift om årsregnskap for livsforsikringsforetak (årsregnskapsforskriften) og IAS 34 Delårsrapportering. Delårsregnskapet er utarbeidet etter samme prinsipper som årsregnskapet for 2018 med mindre annet er oppgitt.

Foretaket tok i bruk regnskapsstandarden IFRS 16 Leiekontrakter fra 1. januar 2019. Implementering av standarden er gjort ved bruk av den modifiserte retrospektive metoden,

uten krav om sammenligningstall. Implementeringseffekten er tatt mot åpningsbalansen 1. januar 2019, og det henvises til delårsrapportens note 11 Leieavtaler for mer informasjon.

Delårsregnskapet inneholder ikke all informasjon som kreves av et fullstendig årsregnskap, og denne delårsrapporten bør leses i sammenheng med årsregnskapet for 2018. Foretakets årsrapport er tilgjengelig på klp.no.

REGNSKAPSESTIMATER

Ved utarbeidelse av delårsregnskapet har ledelsen utøvet skjønn og benyttet estimater og forutsetninger som påvirker regnskapstallene. Faktiske tall kan derfor avvike fra benyttede estimater.

NOTE 2 Verdiendring eiendomsinvesteringer

Porteføljen av investeringseiendommer inklusive investeringseiendommer eid via datterselskaper er verdivurdert per 31.03.2019

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018 -31.12.2018
Verdiregulering inkludert valutaendringer	-595	-846	1 704
Valutasikring	716	795	377
Netto verdiregulering inkludert valutasikring	120	-52	2 081

NOTE 3 Premieinntekter for egen regning

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018 -31.12.2018
Forfalte premier, brutto	6 705	6 328	38 724
Avgitte gjenforsikringspremier	0	0	-2
Overføring av premiereserve fra andre	0	5	5
Sum premieinntekter for egen regning	6 705	6 334	38 727

NOTE 4 Erstatninger

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018 -31.12.2018
Utbetalte erstatninger	4 774	4 421	18 350
Overføring av premiereserve til andre	248	424	497
Sum erstatninger	5 022	4 844	18 847

NOTE 5 Forsikringsrelaterte driftskostnader

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019	1. kvartal 2018	01.01.2018 -31.12.2018
Personalkostnader	175	160	639
Avskrivninger og nedskrivninger ¹	41	19	73
Andre driftskostnader ¹	52	77	384
Sum forsikringsrelaterte driftskostnader	267	256	1 097

¹ Som følge av implementeringen av IFRS 16 er husleiekostnaden klassifisert som avskrivning fra og med 01.01.2019

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser

For informasjon vedrørende prising av finansielle eiendeler og forpliktelser henvises det til note 9 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser i konsernregnskapet.

31.03.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	683	762	5 386	5 855	23	24	6 092	6 641
Opptjente ikke forfalte renter	8	8	80	80	0	0	88	88
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 199	6 450	17 032	17 896	57	63	23 288	24 408
Opptjente ikke forfalte renter	50	50	292	292	2	2	343	343
Sum investeringer som holdes til forfall	6 940	7 270	22 790	24 122	82	89	29 811	31 481
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	3 601	3 693	38 819	40 876	191	204	42 611	44 773
Opptjente ikke forfalte renter	72	72	745	745	5	5	822	822
Utenlandske obligasjonslån	7 393	7 608	87 500	91 515	597	622	95 490	99 745
Opptjente ikke forfalte renter	140	140	1 504	1 504	11	11	1 654	1 654
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	11 205	11 512	128 568	134 640	803	841	140 576	146 993
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	2 910	2 916	0	0	2 910	2 916
Lån med offentlig garanti	0	0	51 813	52 215	0	0	51 813	52 215
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	9 358	9 386	0	0	9 358	9 386
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	320	320	0	0	320	320
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	64 400	64 836	0	0	64 400	64 836
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	18 145	18 782	215 757	223 598	885	930	234 787	243 309
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	683	683	7 218	7 218	0	0	7 901	7 901
Utenlandske aksjer	0	0	25 616	25 616	0	0	25 616	25 616
Sum aksjer	683	683	32 834	32 834	0	0	33 517	33 517
Eiendomsfond	0	0	2 350	2 350	0	0	2 350	2 350
Norske aksjefond	0	0	73 113	73 113	654	654	73 767	73 767
Utenlandske aksjefond	0	0	11 747	11 747	0	0	11 747	11 747
Sum aksjefondsandeler	0	0	87 211	87 211	654	654	87 865	87 865
Norske alternative investeringer	0	0	2 606	2 606	16	16	2 621	2 621
Utenlandske alternative investeringer	0	0	952	952	0	0	952	952
Sum alternative investeringer	0	0	3 558	3 558	16	16	3 574	3 574
Sum aksjer og andeler	683	683	123 603	123 603	670	670	124 956	124 956

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.03.2019 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	6 485	6 485	32 155	32 155	0	0	38 639	38 639
Utenlandske obligasjoner	171	171	19 002	19 002	0	0	19 173	19 173
Opptjente ikke forfalte renter	30	30	333	333	0	0	363	363
Norske obligasjonsfond	2 267	2 267	50 779	50 779	580	580	53 627	53 627
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	13 871	13 871	0	0	13 871	13 871
Opptjente ikke forfalte renter	5	5	53	53	2	2	60	60
Norske sertifikater	619	619	5 339	5 339	0	0	5 958	5 958
Opptjente ikke forfalte renter	2	2	3	3	0	0	5	5
Sum rentebærende verdipapirer	9 579	9 579	121 535	121 535	582	582	131 696	131 696
Norske utlån og fordringer	1 238	1 238	2 731	2 731	13	13	3 983	3 983
Utenlandske utlån og fordringer	195	195	2 272	2 272	38	38	2 505	2 505
Sum utlån og fordringer	1 434	1 434	5 003	5 003	51	51	6 487	6 487
DERIVATER								
Renteswapper	690	690	80	80	0	0	770	770
Valutaterminer	1	1	541	541	2	2	544	544
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	691	691	621	621	2	2	1 313	1 313
Andre finansielle eiendeler	42	42	686	686	0	0	728	728
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 429	12 429	251 448	251 448	1 304	1 304	265 181	265 181
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	255	255	0	0	255	255
Valutaterminer	0	0	626	626	3	3	629	629
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	881	881	3	3	883	883
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	5 950	6 433	0	0	0	0	5 950	6 433
Fondsobligasjonslån	1 685	1 685	0	0	0	0	1 685	1 685
Sum ansvarlig lånekapital mv.	7 635	8 118	0	0	0	0	7 635	8 118
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	4	4	2	2	6	6
Utenlandske call money ¹	696	696	37	37	7	7	739	739
Sum forpliktelser til kreditinstitusjoner	696	696	40	40	9	9	745	745

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	683	760	6 448	6 979	23	24	7 154	7 763
Opptjente ikke forfalte renter	8	8	96	96	0	0	104	104
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 187	6 331	17 607	18 268	65	71	23 859	24 671
Opptjente ikke forfalte renter	50	50	318	318	2	2	370	370
Sum investeringer som holdes til forfall	6 927	7 149	24 469	25 661	90	97	31 486	32 907
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	3 248	3 337	33 172	35 096	180	194	36 600	38 626
Opptjente ikke forfalte renter	64	64	698	698	5	5	767	767
Utenlandske obligasjonslån	6 298	6 447	74 245	77 476	525	548	81 067	84 471
Opptjente ikke forfalte renter	138	138	1 342	1 342	10	10	1 490	1 490
Norske sertifikater	0	0	788	788	0	0	788	788
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	2	2	0	0	2	2
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	9 748	9 986	110 246	115 401	720	756	120 714	126 144
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	3 187	3 189	0	0	3 187	3 189
Lån med offentlig garanti	0	0	45 472	45 804	0	0	45 472	45 804
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	7 494	7 539	0	0	7 494	7 539
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	293	293	0	0	293	293
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	56 446	56 826	0	0	56 446	56 826
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	16 675	17 135	191 162	197 888	810	854	208 647	215 877
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	538	538	6 228	6 228	0	0	6 766	6 766
Utenlandske aksjer	0	0	22 885	22 885	0	0	22 885	22 885
Sum aksjer	538	538	29 113	29 113	0	0	29 651	29 651
Eiendomsfond	0	0	2 304	2 304	0	0	2 304	2 304
Norske aksjefond	0	0	62 205	62 205	589	589	62 794	62 794
Utenlandske aksjefond	0	0	10 318	10 318	0	0	10 318	10 318
Sum aksjefondsandeler	0	0	74 827	74 827	589	589	75 416	75 416
Norske alternative investeringer	0	0	2 699	2 699	16	16	2 716	2 716
Utenlandske alternative investeringer	0	0	879	879	0	0	879	879
Sum alternative investeringer	0	0	3 579	3 579	16	16	3 595	3 595
Sum aksjer og andeler	538	538	107 519	107 519	606	606	108 662	108 662

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	5 864	5 864	33 489	33 489	0	0	39 353	39 353
Utenlandske obligasjoner	161	161	18 319	18 319	0	0	18 480	18 480
Opptjente ikke forfalte renter	28	28	305	305	0	0	334	334
Norske obligasjonsfond	2 187	2 187	49 473	49 473	585	585	52 245	52 245
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	13 279	13 279	0	0	13 279	13 279
Opptjente ikke forfalte renter	31	31	1 180	1 180	9	9	1 220	1 220
Norske sertifikater	596	596	7 324	7 324	0	0	7 920	7 920
Opptjente ikke forfalte renter	5	5	9	9	0	0	14	14
Sum rentebærende verdipapirer	8 873	8 873	123 378	123 378	594	594	132 846	132 846
Norske utlån og fordringer	1 354	1 354	7 631	7 631	6	6	8 991	8 991
Utenlandske utlån og fordringer	275	275	4 263	4 263	40	40	4 578	4 578
Sum utlån og fordringer	1 629	1 629	11 894	11 894	45	45	13 569	13 569
DERIVATER								
Renteswapper	531	531	122	122	0	0	653	653
Valutaterminer	0	0	1 223	1 223	4	4	1 226	1 226
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	531	531	1 345	1 345	4	4	1 880	1 880
Andre finansielle eiendeler	500	500	662	662	4	4	1 166	1 166
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 071	12 071	244 799	244 799	1 253	1 253	258 123	258 123
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	249	249	0	0	249	249
Valutaterminer	0	0	653	653	2	2	655	655
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	0	0	902	902	2	2	904	904
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	5 936	6 607	0	0	0	0	5 936	6 607
Fondsobligasjonslån	1 527	1 397	0	0	0	0	1 527	1 397
Sum ansvarlig lånekapital mv.	7 464	8 005	0	0	0	0	7 464	8 005
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	814	814	2	2	817	817
Utenlandske call money ¹	546	546	1 288	1 288	9	9	1 843	1 843
Sum forpliktelse til kreditinstitusjoner	546	546	2 102	2 102	11	11	2 660	2 660

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelse – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL AMORTISERT KOST								
INVESTERINGER SOM HOLDES TIL FORFALL								
Norske hold til forfall obligasjoner	686	751	6 247	6 666	23	24	6 955	7 440
Opptjente ikke forfalte renter	20	20	155	155	0	0	175	175
Utenlandske hold til forfall obligasjoner	6 331	6 493	17 086	17 502	57	63	23 474	24 058
Opptjente ikke forfalte renter	42	42	235	235	1	1	278	278
Sum investeringer som holdes til forfall	7 078	7 305	23 722	24 558	81	88	30 882	31 950
OBLIGASJONER								
Norske obligasjonslån	3 580	3 634	39 654	41 357	190	202	43 425	45 192
Opptjente ikke forfalte renter	59	59	777	777	4	4	840	840
Utenlandske obligasjonslån	7 358	7 411	84 691	87 139	590	605	92 640	95 154
Opptjente ikke forfalte renter	99	99	1 472	1 472	11	11	1 582	1 582
Sum obligasjoner klassifisert som utlån og fordring	11 097	11 203	126 594	130 745	795	821	138 487	142 769
ØVRIG UTLÅN OG FORDRINGER								
Pantelån	0	0	2 976	2 979	0	0	2 976	2 979
Lån med offentlig garanti	0	0	51 074	51 330	0	0	51 074	51 330
Utlån utland med sikkerhet i pant og offentlig garanti	0	0	7 971	8 005	0	0	7 971	8 005
Opptjente ikke forfalte renter	0	0	257	257	0	0	257	257
Sum øvrige utlån og fordringer	0	0	62 279	62 572	0	0	62 279	62 572
Sum finansielle eiendeler som måles til amortisert kost	18 175	18 508	212 596	217 874	876	908	231 647	237 291
FINANSIELLE EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI								
EGENKAPITALINSTRUMENTER								
Norske aksjer	601	601	6 843	6 843	0	0	7 445	7 445
Utenlandske aksjer	0	0	23 108	23 108	0	0	23 108	23 108
Sum aksjer	601	601	29 951	29 951	0	0	30 552	30 552
Eiendomsfond	0	0	2 326	2 326	0	0	2 326	2 326
Norske aksjefond	0	0	63 747	63 747	599	599	64 346	64 346
Utenlandske aksjefond	0	0	11 533	11 533	0	0	11 533	11 533
Sum aksjefondsandeler	0	0	77 605	77 605	599	599	78 204	78 204
Norske alternative investeringer	0	0	2 592	2 592	16	16	2 608	2 608
Utenlandske alternative investeringer	0	0	858	858	0	0	858	858
Sum alternative investeringer	0	0	3 451	3 451	16	16	3 466	3 466
Sum aksjer og andeler	601	601	111 007	111 007	615	615	112 223	112 223

NOTE 6 Virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelser – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER	Selskaps- porteføljen		Kollektiv- porteføljen		Investeringsvalg- porteføljen		Sum	
	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi	Bokført verdi	Virkelig verdi
GJELDSINSTRUMENTER TIL VIRKELIG VERDI								
Norske obligasjoner	7 155	7 155	32 582	32 582	0	0	39 737	39 737
Utenlandske obligasjoner	156	156	19 373	19 373	0	0	19 529	19 529
Opptjente ikke forfalte renter	40	40	360	360	0	0	400	400
Norske obligasjonsfond	2 229	2 229	50 749	50 749	576	576	53 554	53 554
Utenlandske obligasjonsfond	0	0	13 237	13 237	0	0	13 237	13 237
Norske sertifikater	358	358	5 758	5 758	0	0	6 116	6 116
Opptjente ikke forfalte renter	1	1	5	5	0	0	6	6
Sum rentebærende verdipapirer	9 939	9 939	122 064	122 064	576	576	132 579	132 579
Norske utlån og fordringer	1 374	1 374	2 844	2 844	10	10	4 228	4 228
Utenlandske utlån og fordringer	140	140	3 440	3 440	39	39	3 619	3 619
Sum utlån og fordringer	1 514	1 514	6 284	6 284	49	49	7 847	7 847
DERIVATER								
Renteswapper	651	651	55	55	0	0	706	706
Valutaterminer	0	0	70	70	0	0	70	70
Sum finansielle derivater klassifisert som eiendeler	651	651	126	126	0	0	777	777
Andre finansielle eiendeler	0	0	229	229	0	0	229	229
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	12 705	12 705	239 711	239 711	1 240	1 240	253 656	253 656
FORPLIKTELSE								
DERIVATER								
Renteswapper	0	0	490	490	0	0	490	490
Valutaterminer	1	1	3 384	3 384	16	16	3 401	3 401
Sum finansielle derivater klassifisert som gjeld	1	1	3 874	3 874	16	16	3 891	3 891
ANSVARLIG LÅNEKAPITAL								
Ansvarlig lånekapital	6 029	6 302	0	0	0	0	6 029	6 302
Fondsobligasjonslån	1 662	1 332	0	0	0	0	1 662	1 332
Sum ansvarlig lånekapital mv.	7 691	7 634	0	0	0	0	7 691	7 634
FORPLIKTELSE TIL KREDITTINSTITUSJONER								
Norske call money ¹	0	0	1	1	0	0	1	1
Utenlandske call money ¹	628	628	12	12	9	9	648	648
Sum forpliktelse til kreditinstitusjoner	628	628	13	13	9	9	650	650

¹ Call money er sikkerhetsstillelse for blant annet betalt/mottatt margin i forbindelse med derivater.

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki

31.03.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	2 318	7 261	0	9 579
Sertifikater	0	621	0	621
Obligasjoner	45	6 640	0	6 686
Obligasjonsfond	2 273	0	0	2 273
Utlån og fordringer	641	793	0	1 434
Aksjer og andeler	0	679	4	683
Aksjer	0	679	4	683
Finansielle derivater	0	691	0	691
Andre finansielle eiendeler	0	42	0	42
Sum selskapsporteføljen	2 959	9 466	4	12 429
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	86 432	35 103	0	121 535
Sertifikater	3 889	1 453	0	5 342
Obligasjoner	17 840	33 650	0	51 490
Obligasjonsfond	64 703	0	0	64 703
Utlån og fordringer	4 151	852	0	5 003
Aksjer og andeler	104 019	4 226	15 359	123 603
Aksjer	29 730	624	2 481	32 834
Aksjefond	74 289	0	66	74 355
Eiendomsfond	0	44	2 306	2 350
Spesialfond	0	3 558	0	3 558
Private Equity	0	0	10 506	10 506
Finansielle derivater	0	621	0	621
Andre finansielle eiendeler	0	686	0	686
Sum kollektivporteføljen	194 602	41 488	15 359	251 448

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.03.2019 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	582	0	0	582
Obligasjonsfond	582	0	0	582
Utlån og fordringer	51	0	0	51
Aksjer og andeler	654	16	0	670
Aksjefond	654	0	0	654
Spesialfond	0	16	0	16
Finansielle derivater	0	2	0	2
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 287	17	0	1 304
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	198 847	50 971	15 362	265 180
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	956	956
Sum investeringseiendom	0	0	956	956
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	696	0	0	696
Sum selskapsporteføljen	696	0	0	696
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	881	0	881
Gjeld til kredittinstitusjoner	40	0	0	40
Sum kollektivporteføljen	40	881	0	921
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	3	0	3
Gjeld til kredittinstitusjoner	9	0	0	9
Sum investeringsvalgporteføljen	9	3	0	12
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	745	883	0	1 628

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki — forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	2 264	6 609	0	8 873
Sertifikater	0	601	0	601
Obligasjoner	46	6 008	0	6 054
Obligasjonsfond	2 218	0	0	2 218
Utlån og fordringer	965	664	0	1 629
Aksjer og andeler	0	535	3	538
Aksjer	0	535	3	538
Finansielle derivater	0	531	0	531
Andre finansielle eiendeler	0	500	0	500
Sum selskapsporteføljen	3 229	8 840	3	12 071
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	85 583	37 795	0	123 378
Sertifikater	6 133	1 200	0	7 333
Obligasjoner	15 518	36 595	0	52 113
Obligasjonsfond	63 932	0	0	63 932
Utlån og fordringer	9 788	2 106	0	11 894
Aksjer og andeler	90 278	4 387	12 854	107 519
Aksjer	26 786	691	1 636	29 113
Aksjefond	63 492	0	66	63 558
Eiendomsfond	0	116	2 188	2 304
Spesialfond	0	3 579	0	3 579
Private Equity	0	0	8 965	8 965
Finansielle derivater	0	1 345	0	1 345
Andre finansielle eiendeler	0	662	0	662
Sum kollektivporteføljen	185 649	46 296	12 854	244 799

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	594	0	0	594
Obligasjonsfond	594	0	0	594
Utlån og fordringer	45	0	0	45
Aksjer og andeler	589	16	0	606
Aksjefond	589	0	0	589
Spesialfond	0	16	0	16
Finansielle derivater	0	4	0	4
Andre finansielle eiendeler	0	4	0	4
Sum investeringsvalgporteføljen	1 229	23	0	1 253
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	190 108	55 159	12 856	258 123
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	854	854
Sum investeringseiendom	0	0	854	854
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	0	0	0
Gjeld til kredittinstitusjoner	546	0	0	546
Sum selskapsporteføljen	546	0	0	546
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	902	0	902
Gjeld til kredittinstitusjoner	2 102	0	0	2 102
Sum kollektivporteføljen	2 102	902	0	3 004
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	2	0	2
Gjeld til kredittinstitusjoner	11	0	0	11
Sum investeringsvalgporteføljen	11	2	0	14
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	2 660	904	0	3 564

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	2 276	7 663	0	9 939
Sertifikater	0	359	0	359
Obligasjoner	47	7 304	0	7 351
Obligasjonsfond	2 229	0	0	2 229
Utlån og fordringer	746	768	0	1 514
Aksjer og andeler	0	598	4	601
Aksjer	0	598	4	601
Finansielle derivater	0	651	0	651
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum selskapsporteføljen	3 022	9 680	4	12 705
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	86 443	35 621	0	122 064
Sertifikater	3 969	1 794	0	5 763
Obligasjoner	18 487	33 828	0	52 315
Obligasjonsfond	63 987	0	0	63 987
Utlån og fordringer	5 435	849	0	6 284
Aksjer og andeler	91 686	4 116	15 205	111 007
Aksjer	26 850	620	2 481	29 951
Aksjefond	64 836	0	61	64 897
Eiendomsfond	0	45	2 281	2 326
Spesialfond	0	3 451	0	3 451
Private Equity	0	0	10 383	10 383
Finansielle derivater	0	126	0	126
Andre finansielle eiendeler	0	229	0	229
Sum kollektivporteføljen	183 565	40 941	15 205	239 711

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Rentebærende verdipapirer	576	0	0	576
Obligasjonsfond	576	0	0	576
Utlån og fordringer	49	0	0	49
Aksjer og andeler	599	16	0	615
Aksjefond	599	0	0	599
Spesialfond	0	16	0	16
Finansielle derivater	0	0	0	0
Andre finansielle eiendeler	0	0	0	0
Sum investeringsvalgporteføljen	1 224	16	0	1 240
Sum finansielle eiendeler som måles til virkelig verdi	187 810	50 637	15 209	253 656
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Investeringseiendom	0	0	924	924
Sum investeringseiendom	0	0	924	924
FORPLIKTELSER SOM MÅLES TIL VIRKELIG VERDI				
SELSKAPSPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	1	0	1
Gjeld til kredittinstitusjoner	628	0	0	628
Sum selskapsporteføljen	628	1	0	629
KOLLEKTIVPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	3 874	0	3 874
Gjeld til kredittinstitusjoner	13	0	0	13
Sum kollektivporteføljen	13	3 874	0	3 887
INVESTERINGSVALGPORTEFØLJEN				
Finansielle derivater	0	16	0	16
Gjeld til kredittinstitusjoner	9	0	0	9
Sum investeringsvalgporteføljen	9	16	0	25
Sum finansielle forpliktelser som måles til virkelig verdi	650	3 891	0	4 541

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
Inngående balanse 01.01.	4	3	3
Solgt	0	0	0
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	0	0	1
Utgående balanse 31.03. / 31.12.	4	3	4
Realisert gevinst / tap	0	-48	-48

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJER, UNOTERTE KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
Inngående balanse 01.01.	2 481	1 640	1 640
Solgt	-20	0	0
Kjøpt	12	0	339
Urealiserte endringer	9	-4	503
Utgående balanse 31.03. / 31.12.	2 481	1 636	2 481
Realisert gevinst / tap	0	0	0

ENDRINGER I NIVÅ 3 AKSJEFOND, UNOTERTE KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
Inngående balanse 01.01.	61	75	75
Solgt	0	0	-15
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	5	-9	1
Utgående balanse 31.03. / 31.12.	66	66	61
Realisert gevinst / tap	0	0	0

ENDRINGER I NIVÅ 3, PRIVATE EQUITY OG EIENDOMSFOND KOLLEKTIVPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
Inngående balanse 01.01.	12 664	10 837	10 837
Solgt	-528	-441	-2 403
Kjøpt	548	368	2 261
Urealiserte endringer	128	389	1 969
Utgående balanse 31.03. / 31.12.	12 812	11 153	12 664
Realisert gevinst / tap	110	277	1 326

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

ENDRINGER I NIVÅ 3, INVESTERINGSEIENDOM SELSKAPSPORTEFØLJEN	Bokført verdi 31.03.2019	Bokført verdi 31.03.2018	Bokført verdi 31.12.2018
Inngående balanse 01.01.	924	1 003	1 003
Solgt	0	-499	-499
Kjøpt	0	0	0
Urealiserte endringer	42	10	70
Annet	-10	341	350
Utgående balanse 31.03. / 31.12.	956	854	924
Realisert gevinst / tap	0	362	362
Sum nivå 3	16 318	13 711	16 133

Beløpene i nivåfordelingen finner man igjen i balansen, under de ulike porteføljenes fordeling av finansielle instrumenter til virkelig verdi og investeringseiendommer. Urealiserte endringer reflekteres på linjen «Verdiendringer på investeringer» i resultatet i de ulike porteføljene.

Virkelig verdi skal være en representativ pris basert på hva tilsvarende eiendel eller forpliktelse ville vært omsatt for ved normale markedsbetingelser og forhold. Høyeste kvalitet i forhold til virkelig verdi er basert på noterte kurser i et aktivt marked. Et finansielt instrument anses som notert i et aktivt marked dersom noterte kurser er enkelt og regelmessig tilgjengelig fra en børs, forhandler, megler, næringsgruppering, prissettingstjeneste eller reguleringsmyndighet, og disse kursene representerer faktiske og regelmessige forekommende transaksjoner på armlengdes avstand.

NIVÅ 1:

Instrumenter i dette nivået henter virkelig verdi fra noterte priser i et aktivt marked for identiske eiendeler eller forpliktelser som enheten har tilgang til ved rapporteringstidspunktet. Eksempler på instrumenter i nivå 1 er børsnoterte papirer.

NIVÅ 2:

Instrumenter i dette nivået anses ikke å ha et aktivt marked. Virkelig verdi hentes fra observerbare markedsdata; dette inkluderer hovedsaklig priser basert på identiske instrumenter, men hvor instrumentet ikke innehar høy nok omsetningsfrekvens, samt priser basert på tilsvarende eiendeler og prisledende indikatorer som kan bli bekreftet fra markedsinformasjon. Eksempler på instrumenter i nivå 2 er rentepapirer priset ut fra rentebaner. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 2 instrumenter henvises det til note 9 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

NIVÅ 3:

Instrumenter på nivå 3 innehar ingen observerbare markedsdata eller omsettes på markeder som anses som inaktivt. Prisen baseres hovedsakelig på egne beregninger, hvor reell virkelig verdi kan avvike hvis instrumentet skulle blitt omsatt. Instrumentene som omfattes i nivå 3 hos KLP er unoterte aksjer og private equity investeringer. For mer informasjon vedrørende prising av nivå 3 instrumenter henvises det til note 9 i konsernet for de ulike klassene som ligger i dette nivået.

Verdsettelse rundt poster i de ulike nivåene er beskrevet i note 9 i konsernet, for beskrivelse av prising på investeringseiendom henvises det til årsrapporten.

I note 6 opplyses det om virkelig verdi av eiendeler og forpliktelser som måles til amortisert kost. Den nivåbaserte fordelingen for disse postene vil være som følger: eiendeler klassifisert som hold til forfall vil inngå i nivå 1, utlån, og lån og fordringer vil inngå i nivå 2. Forpliktelser, målt til amortisert kost, vil være fordelt på følgende vis; ansvarlige lån fordelt i nivå 1 og i nivå 2, fondsobligasjonslånet vil vært fordelt i nivå 2, gjeld til kredittinstitusjoner vil vært fordelt i nivå 1. For informasjon vedrørende prising av disse rentepapirene henvises det til note 9 i konsernet.

På verdipapirene som inngår i nivå 3 er det ikke blitt gjort en sensitivitetsanalyse, en endring i variablene til prisingen er rent informasjonsmessig vurdert til å gi lite merverdi utover det som allerede er oppgitt i noten. For sensitivitetsanalyse for investeringseiendom henvises det til årsrapporten. På generelt grunnlag vil en endring i prisingen på 5% gi en endring i verdien på 816 millioner kroner per 31.03.2019 på eiendelene i nivå 3.

NOTE 7 Virkelig verdi hierarki – forts.

Hva gjelder flytting av papirer mellom nivåene er det lagt grenser på antall handelsdager og omsetningsmengde på aksjer for å skille nivå 1 og nivå 2. De generelle prinsippene rundt nivåfordeling går hovedsaklig på om eiendelen eller forpliktelsen er notert eller ikke, og om noteringen kan angis å være i et aktivt marked. For aksjer er det et ytterligere skille på handelsdager og omsetningsmengde som skiller ut noterte papirer som ikke inngår i aktivt marked. Ved flytting mellom nivåene tas det utgangspunkt i verdiene ved slutten av rapporteringsperioden.

I 1. kvartal er det flyttet aksjer for 39 millioner kroner fra nivå 2 til nivå 1 og 3 millioner kroner fra nivå 1 til nivå 2. Flyttingene skyldes endring i likviditet. Det har også blitt flyttet aksjer for 19 millioner kroner fra nivå 3 til nivå 2, da tidligere unoterte aksjer ble klassifisert som "OTC" (Over the counter) -aksjer. I KLP er det ingen flyttinger utover dette.

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør

31.03.2019 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto			Netto beløp
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdi- papirer		
EIENDELER								
Finansielle derivater	1313	0	1313	-600	-725	0		2
Sum	1313	0	1313	-600	-725	0		2
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER								
Sum eiendeler kollektivporteføljen	621	0	621	-599	-29	0		0
Sum eiendeler selskapsporteføljen	691	0	691	0	-696	0		1
Sum eiendeler investeringsvalg- porteføljen	2	0	2	-1	0	0		1
Sum	1313	0	1313	-600	-725	0		2
GJELD								
Finansielle derivater	883	0	883	-600	-1	-870		1
Sum	883	0	883	-600	-1	-870		1
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD								
Sum gjeld kollektivporteføljen	881	0	881	-599	0	-870		0
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	0	0		0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	3	0	3	-1	-1	0		1
Sum	883	0	883	-600	-1	-870		1

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør – forts.

31.03.2018 MILLIONER KRONER					Relaterte beløp som ikke er presentert netto		
	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/gjeld som er presentert netto	Balanseført verdi	Finansielle instrumenter	Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdipapirer	Netto beløp
EIENDELER							
Finansielle derivater	1 880	0	1 880	-582	-2 653	0	2
Sum	1 880	0	1 880	-582	-2 653	0	2
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	1 345	0	1 345	-581	-2 101	0	0
Sum eiendeler selskapsporteføljen	531	0	531	0	-546	0	2
Sum eiendeler investeringsvalgporteføljen	4	0	4	-1	-6	0	0
Sum	1 880	0	1 880	-582	-2 653	0	2
GJELD							
Finansielle derivater	904	0	904	-582	-1	-88	233
Sum	904	0	904	-582	-1	-88	233
PORTEFØLJEFORDELT GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	902	0	902	-581	0	-88	233
Sum gjeld selskapsporteføljen	0	0	0	0	0	0	0
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	2	0	2	-1	-1	0	0
Sum	904	0	904	-582	-1	-88	233

NOTE 8 Presentasjon av eiendeler og gjeld som er gjenstand for netto oppgjør – forts.

31.12.2018 MILLIONER KRONER	Brutto finansielle eiendeler/gjeld	Brutto eiendeler/ gjeld som er presentert netto	Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Relaterte beløp som ikke er presentert netto		Netto beløp
					Sikkerhet i kontanter	Sikkerhet i verdi- papirer	
EIENDELER							
Finansielle derivater	777	0	777	-126	-633	0	23
Sum	777	0	777	-126	-633	0	23
PORTEFØLJEFORDELTE EIENDELER							
Sum eiendeler kollektivporteføljen	126	0	126	-126	-4	0	0
Sum eiendeler selskapsporteføljen	651	0	651	0	-628	0	23
Sum eiendeler investeringsvalg- porteføljen	0	0	0	0	-1	0	0
Sum	777	0	777	-126	-633	0	23
GJELD							
Finansielle derivater	3 891	0	3 891	-126	-5	-5 247	13
Sum	3 891	0	3 891	-126	-5	-5 247	13
PORTEFØLJEFORDELTE GJELD							
Sum gjeld kollektivporteføljen	3 874	0	3 874	-126	-1	-5 247	0
Sum gjeld selskapsporteføljen	1	0	1	0	0	0	1
Sum gjeld investeringsvalgporteføljen	16	0	16	0	-4	0	12
Sum	3 891	0	3 891	-126	-5	-5 247	13

Formålet med noten er å vise den potensielle effekten av nettingavtaler i KLP; hvilke muligheter KLP har for å motregne bilaterale avtaler mot andre motparter dersom disse skulle gå konkurs, og beløpet som gjenstår om alle slike nettingavtaler materialiseres. Notene viser derivatposisjoner i balansen, samt en ytterligere tabell med tilsvarende informasjon sortert på de ulike porteføljene i selskapet.

NOTE 9 Forpliktelses

MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Kortsiktig gjeld verdipapirhandel	1 673	2 490	1 442
Forskuddstrekk pensjonsordning	358	339	418
Leverandørgjeld	13	14	21
Derivater	883	904	3 891
Gjeld til kredittinstitusjoner	745	2 660	650
Forpliktelses i forbindelse med direkte forsikring	1 732	1 525	1 442
Øvrige forpliktelses	131	116	31
Sum forpliktelses	5 534	8 048	7 895

NOTE 10 Kapitalkrav

MILLIARDER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018		31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
FORENKLET SOLVENS II BALANSE							
Eiendeler, bokført	574	536	559	Beste estimat	519	482	500
Merverdier HTF/lån og fordringer	9	7	6	Risikomargin	13	13	13
Merverdier øvrige utlån	0	0	0	Ansvarlige lån/fondsobligasjonslån	8	8	8
Øvrige mer/mindreverdier	0	0	0	Andre forpliktelser	7	9	9
Utsatt skattefordel	0	0	0	Utsatt skatteforpliktelse	2	1	2
Sum eiendeler etter solvens II	582	543	564	Sum forpliktelser etter solvens II	549	513	532
				Eiendeler minus forpliktelser	33	30	32
				- Utsatt skattefordel	0	0	0
				- Risikoutjevningssfond	-5	-4	-5
				+ Fondsobligasjonslån	2	2	2
				Basiskapital - kapitalgruppe 1	30	27	29
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 1	30	27	29
				Ansvarlige lån	6	6	7
				Risikoutjevningssfond	5	4	5
				Basiskapital - kapitalgruppe 2	11	10	12
				Supplerende kapital	11	10	11
				Supplerende kapital - kapitalgruppe 2	11	10	11
				Fradrag for maks. kapital i gruppe 2	-15	-14	-16
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 2	7	7	7
				Utsatt skattefordel	0	0	0
				Tellende ansvarlig kapital - kapitalgruppe 3	0	0	0
				Tellende ansvarlig kapital under Solvens II	37	34	36
				Markedsrisiko	6	6	6
				Diversifisering markedsrisiko	-2	-2	-2
				Motpartsrisiko	0	0	0
				Forsikringsrisiko	15	14	15
				Diversifisering forsikringsrisiko	-3	-3	-4
				Diversifisering generelt	-3	-3	-3
				Operasjonell risiko	2	2	2
				Tapsabsorberende evne til utsatt skatt	-2	-1	-2
				Solvenskapitalkrav (SCR)	14	13	14
				Det lineære minstekapitalkravet (MCR_lineær)	8	6	6
				Minimum	3	3	3
				Maksimum	6	6	6
				Minstekapitalkravet (MCR)	6	6	6
				Solvensgrad	270 %	255 %	263 %

I Solvens II-balansen inngår eiendeler og forpliktelser til virkelig verdi. For eiendeler som har en annen verdi i regnskapet legges derfor mer-/mindreverdiene til. For KLPs forsikringsforpliktelser finnes det ikke observerbare markedsverdier. Disse beregnes derfor ved et beste estimat basert på aktuarielle forutsetninger. I tillegg kommer en risikomargin som skal reflektere en tredjeparts kapitalkostnader ved å overta disse forpliktelsene.

Kapitalgruppe 1 fremkommer av Solvens II-balansen, samt fondsobligasjonslånet. Kapitalgruppe 2 består av ansvarlige lån, risikoutjevningssfond og ikke-innbetalt supplerende kapital. Finanstilsynet har godkjent at KLPs vedtektsfestede etterinnkallingsrett kan regnes med som supplerende kapital med et beløp tilsvarende 2,5% av foretakets premiereserve. Kapital som kan medregnes i kapitalgruppe 2 er begrenset oppad til 50% av kapitalkravet.

Uten bruk av midlertidig fradrag i forsikringstekniske avsetninger er foretakets solvensgrad 270% som er godt over foretakets mål om minst 150%. Med det midlertidige fradraget er solvensgraden 342%.

	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Solvensgrad	270 %	255 %	263 %

NOTE 11 Leieavtaler

01.01.2019 ble IFRS 16 implementert ved å bruke den modifiserte retrospektive metoden, uten krav om sammenligningstall. Hele effekten av overgangen er tatt mot åpningsbalansen 01.01.2019 og sammenligningstall for 2018 har derfor ikke blitt omarbeidet.

MILLIONER KRONER	31.03.2019
BRUKSRETTEIENDELER	Eiendom
Inngående balanse 01.01.	305
Avskrivninger	-25
Utgående balanse 31.03.	280

MILLIONER KRONER	31.03.2019
LEIEFORPLIKTELSER	Eiendom
Inngående balanse 01.01.	305
Avdrag	-24
Utgående balanse 31.03.	282

MILLIONER KRONER	1. kvartal 2019
Rentekostnader leieforpliktelser	2

NOTE 12 Pensjonsforpliktelser

MILLIONER KRONER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Balanseført netto forpliktelse 01.01.	565	520	520
Resultatført pensjonskostnad	25	24	91
Resultatført finanskostnad	5	4	16
Aktuarielle gevinster og tap	40	0	15
Innbetalt premie/tilskudd	-15	-17	-78
Balanseført netto forpliktelse 31.03./31.12.	619	531	565

FORUTSETNINGER	31.03.2019	31.03.2018	31.12.2018
Diskonteringsrente	2,40 %	2,40 %	2,60 %
Lønnsvekst	2,75 %	2,50 %	2,75 %
Folketrygdens grunnbeløp (G)	2,50 %	2,25 %	2,50 %
Pensjonsregulering	1,73 %	1,48 %	1,73 %
Arbeidsgiveravgiftssats	14,10 %	14,10 %	14,10 %
Finansskatt	5,00 %	5,00 %	5,00 %

Effekten av endringer i forutsetningene er en økning av forpliktelsen med 40 millioner kroner per 31.03.2019. Endringen er ført under "Sum andre inntekter og kostnader som ikke blir omklassifisert til resultatet".

HOVEDKONTOR

Besøksadresse:

Dronning Eufemias gate 10, Oslo

Sentralbord: 55 54 85 00

REGIONSKONTOR

Besøksadresse:

Zander Kaaes gate 7, Bergen

Kundesenter: 55 54 85 00

ALL POST SENDES TIL

Kommunal Landspensjonskasse,

Pb. 400 Sentrum, 0103 Oslo

Elektroniske henvendelser:

klp.no/kontakt

www.klp.no

Organisasjonsnr.: 938 708 606